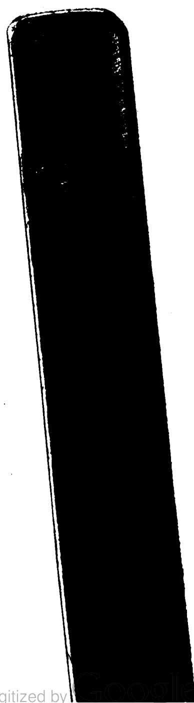
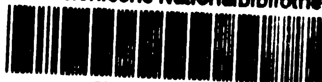

OBLICI
KNJIŽEVNE HRVAŠTINE.

Pisa

Vinko Pacel.

U KAŔLOVCU 1865.

Tiskarna Abela Lukšića pod odgovornom upravom D. Kostinčera.

U nestašicu ovakove knjižice, i uz nukovanje znanaca evo u kratko početnih pravila književne Hrvaštine za prve razrede na gimnaziji ili na realci.

Ova se slovničica razlikuje nješto od svih dosadanjih; razlog je tomu što ju htjedoh razrediti i protumačiti sustavno, pazeć što većma na pravilan razvitak; „jer nije samo dogovorna, nego je i logična stvar, što se zahtieva, da uz cigla pravila uma možemo učiti i naručiti zakone jezika."

Ja jamčim za svaku rieč i za svaki oblik. — Oblici n. p. na *-iju* (našiju, dobriju itd.) živu u narodu tako, da sam ih morao sjmestiti u dvojinu, a ovu opet razlučiti na dvoju. — Razlika poraba izmedju priloga i pričešća prisili me, da ih onako razredim. — Glagole nalike (reći rečem rekoh, a reknuti reknem reknuh) odlučih, jer se to mora radi dovoda vremêna načîna itd. i da prestane smetnja.

U Varaždinu 1864.

V. P.

I. Slovca, pismèna.

§. 1. Iz latinice rabi Hrvatski jezik za pisanje ovaj 21 znak: *a, b, c, d, e, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, r, s, t, u, v, z.* — Ostáli znaci: *f, q, x* (mjesto ovoga se piše ks), *y*, iz Niemštine *w* rabe nam kad pišemo tudju rieč; *f* je često mjesto našega složenoga *hv* i *pv*: fála (mjesto hvála), ufati (mjesto upvati ili upovati).

Ovimi znaci ne može se ipak napisati svaka Hrvatska rieč, jer se hoće svakomu glasu svoj znak: ili jednovit kano što su oni izbrojeni; ili obilježen kano: *č, ž, š, ć;* ili složen kano: *ie (je), dj, lj, nj, tj, gj, dž;* ova dva zadnja (osim rieči mož*gj*ani, od rieči moza*g*) samo u tudjoj rieći: Magjar, Gjorgje, Jegjupka, gjerdan, angjeo, evangjelje, gjaur, gjul, kalugjer, džaba, kiridžija, džep, itd.

Složeni za oko znaci *dj* itd. nisu vazda složeni za uho, jer ro*dj*en, *kadjen* itd. izgovaraj kano jedan glas, ali o*d'j*esti, o*d'j*ariti, po*d'ž*eti razlikuj od o-*d'j*esti (odjenuti); o' *dj*ariti, po'*dž*eti ne znači ništa. Složeni ovi znaci ne smiju se razstaviti, moraju se daklje na kraju redka prenesti oba u drugi redak.

Svaki ovaj znak kada se izgovara zove se *slovce*, a kada se piše ili tiska *pisme*. *)

§. 2. Izgovorom, a jošte više náglasom luče se *slovca* na *samoglase*, *dvoglase* i na *suglase;* samoglas glasi sâm sobom, suglas se bez samoglasa težko izgovara, a jošte teže čuje; u dvoglasu čuju se dva samoglasa, ili samoglas sa suglasom *j*, ili dva suglasa: ie; aj, oj, itd.; pt, ml, bd itd.

§. 3. *Samoglasi* su: *a, e, i, o, u, r* **). — Od ovih su jaki: *a, o, u;* slabi su: *e, i;* samoglas *r* jest samo po naglasu ak, bez náglasa je slab: sȑdce, ùmrti.

---

* Svi zajedno jesu *abecavica, azbuka, bukvica, pismèna;* njeki im vele *slove*, to ne valja; *slovo* znači *govor*.

** Samoglas *r* ne izgovaraj *er*, nego sáma t. j. bez *e*, udariv dva puta bitro jezikom o nebce. Da je ovaj *r* samoglas, najbolji je dokaz što se on u Hrvaštini naglašuje kano i ostáli samoglasi; a to se ne može učiniti s nijednim od ostálih suglasa.

Slabi samoglas zahtieva, da se grleni suglas, što je pred njim, preslovi na svom mjestu (a ne svigdje) u ustni ili u sični: rak, rače, raci (ali 4. p. mn. opet samo *rake*, jer je ovaj *e* izvorno *ѧ*, *ѧ*, Poljački nosni ę).

§. 4. *Dvoglas* od samoglâsa je u Hrvaštini samo jedan *ě* i zove se *jeć*. On se izgovara u književnom jeziku na tri načina: *ie* ili *je* ili *e;* valja ga daklje i na ota tri načina pisati; pravila eno kod náglasa.

§. 5. *Suglasi* se razlikuju po ustroju kojim ih izgovaramo; jesu daklje

jezični: *l*, *n*, *r;* (i jotani *lj*, *nj*); *r* ne trpi u Hrvaštini iza sebe *j* (jot-a): ovi se zovu i *jasni;* ostáli su svi *mukli* i to:

zubni: t, d;
ustneni: p, b, v, m, f;
grleni: k, g, h;
ustni: j, č, ž, š, ć (tj), *dj;* (*j* je u ustima oslabljen *i*);
sični: c, z, s.

Razlikuju se pako jezični ili jasni od muklih radi toga, što na svršetku slovke nikada ne stoji jezični *pred* muklim; za to: fundamen*a*t (mj. fundament), sol*a*d (novčić mj. sold), bor*a*b (2. p. mn. od rieči borba u kajkavštini i čakavštini mj. borb, a odatlje to pravilo i u štokavštini *boraba,* pa i za ine rieči: nared*a*ba itd); ovaj je *a* u Hrvaštini postao od poluglasa u staroj Slovjenštini jor (glag. Ⱏ, ⰺ, ɪ, a ćir. ъ) ili jer (glag. Ⱐ, ⱡ, a ćir. ь).

Ustni i ostáli jotani zovu se takodjer *umehčani.*

Samoglasi *a, e, i, o, u* i suglasi *k, s* jesu rieči; mjesto *k* stoji *ka* pred rieči ako začimlje grlenim: *ka* kući, *ka* golubu, *ka* humu; *o* pred suglasom, *ob* pred samo*glasom: o* meni, *ob* ovom; pamti *obdan, obnoć*; mjesto *s* stoji *su* pred brojem, n. p. òstade mati *su* petero djetce; *sa* ako začimlje sičnim ili ustnim, n. p. *sa* čim, *sa* caprakom, *sa* zubom, *sa* ženom, sa *šumom*, itd.

II. Náglas (accentus).

§. 6. Izgovoriv koju rieč, osobito ako joj je više nego li samo jedna slovka, opaziš i sâm, da se čuje samoglas, bud koj, jasnijim ili višim glasom nego li ostáli; to je náglas, a tim je i slovka u rieči naglašena, a slovkom i rieč često razlikovana, n. p. sâm sam bio. Ako je rieči više nego li samo jedna slovka, to ne mora biti svaka slovka naglašena, n. p. màti; ali može biti i više naglašenih u istoj rieči prem da je samo jedan naglas *glavni*, n. p. čìtânje, pȉsânje, nȃrôdâ, itd. — Ovaj *drugotni* náglas njeki uzimlju da je *téža* (quantitet).

§. 7. U Hrvaštini može se svaki samoglas naglásiti na četir načina, za to su i četir naglasa;

1) *oštri* ȁ, ȅ, ȉ, ȍ, ȕ, ȑ; ovaj se čuje ako se slovka *hitro* izgovara, te ako su iza samoglasa na kraju slovke *dva* suglasa, ili njih više; n. p. *pȁst*, *mȅst*, *grȉst*, *bȍst*, *spȕst*, *pȑst*; — ali: *pàs-ti*, *mès-ti*, *grìz-ti*, *bòs-ti*, *na spùs-tu*, *o pr̀s-tu*;

2) *kratki*: à, è, ì, ò, ù, r̀; ovaj se čuje ako se slovka *hitro* izgovara, te ako je iza samoglasa na kraju slovke *samo jedan* suglas ili nijedan: *pà-ra*, *jè-čam*, *pì-ti*, *ò-ganj*, *pùt*, *hr̀t*; *sàd*, *sàda*.

3) *dugi*: á, é, í, ó, ú, ŕ: ovaj se čuje ako se slovka polagahno, t. j. otegnuto izgovara, te ako je na kraju slovke samo jedan suglas ili nijedan n. p. *rá- anj*, *vé-zati*, *lí-ko*, *hó-dati*, *púš-tati*, *sŕ-na*, *vlás-ti*, *múz-ti*;

4) *obli*: â, ê, î, ô, û, r̂; ovaj se čuje ako se slovka polagahno izgovara, te ako se 1) čuju kano dva ista samoglasa ili 2) ako su dva suglasa na kraju slovke ili 3) pravi ili mješoviti dvoglas; n. p. *bân*, *zêc*, *mîg*, *rûb*, *smr̂k*; *vlâst*, *mâst*, *gûst*, *trêst*; *snieg*, *liepo*, *vâj*, *rôj*, *kôj*, *môj*, *tvôj*, *kôšto itd.*

Bez obzira na suglas na kraju slovke, samoglas je *po naravi* kratkoga, dugoga, obloga (nikada oštroga) naglasa: sàd, sà-da, míla, mîlâ, môj; s obzirom na suglas na kraju slovke, samoglas je *po mjestu* (položaju, positione) oštroga, kratkoga, dugoga, obloga náglasa: pȑst, pr̀sta, nóć, mâst; oštroga je i obloga ako sliede *tri* suglasa: ȍštro, drȗžtvo.

Ova se četir náglasa razlikuju najlasnje ovako: ako *oštromu* za izgovor treba *jedan* trenutak, to trebaju *kratkomu dva* trenutka, *dugomu tri*, a *oblomu četir* trenutka; ili: ako treba oblomu čitav trenutak, to treba dugomu tri četvrtine, kratkomu dvie, a oštromu samo jedna četvrtina trenutka.

§. 8. Dvoglas *ĕ* izgovaraju Hrvati: njeki *e*: snêg, vèra, (ekavci); njeki *i*: snîg, vìra (ikavci); njeki *ie* ili *je*: *snieg*, *vjera* (jekavci). Jer su u ovom zadnjem oba priednja izgovora, i jer je ovo kano sredina izmedju oniju dvaju, za to se uzelo ovo za književni jezik.

Gdje se ima pisat *ie*, a gdje *je*, uče ova četir pravila:

1) Ako se *ĕ* u ekavštini ili u ikavštini polagahno izgovara, to je on *obloga* náglasa, te jer i u jekavštini obloga naglasa, izgovara se i piše u književnom jeziku *ie*; n. p. snêg, snîg, *snieg*; lêp, lîp, *liep*; bêliti, bîliti *bieliti*.

2) Ako se *ĕ* u ekavštini ili u ikavštini hitro izgovara, to je on oštroga ili kratkoga naglasa, daklje istoga naglasa i u jekavštini te se izgovara i piše *je*; n. p. *vȅšt*, *vȉšt*, *vjȅšt*; vèra vìra, *vjèra*; dèteta, dìteta, *djèteta*.

3) Ako je *ĕ* u ekavštini ili u ikavštini bez náglasa, to je on i u jekavštini takodjer bez naglasa, te se izgovora i piše *je*; n. p. lepòta, lipòta, *ljepòta*; odòleti, odòliti, *odòljeti*; zaslepljívati, zaslipljívati, *zasljcpljívati*.

4) Ako je u ekavštini ili u ikavštini *ĕ* iza suglasa *r* tako, da je i pred ovim *r* jošte njeki suglas, tè osim toga ako je *ĕ* u ekavštini ili u ikavštini oštroga, ili kratkoga ili bez naglasa, to je

u jekavštini samo *e;* n. p. (2. pad. jedn. od vrême vrîme, vrieme) vrèmena, vrìmena, *vrèmena* (mjesto vrjemena, gdje je *j* izbačen); *ždrèbeta* (od ždriebe). Pamti, da je isti naglas u ekavštini, *i* u ikavštini i u jekavštini: ždrèbeta, ždrìbeta itd. *); pòtreba, pòtriba, pòtreba, srèća, srìća, srèća, srȅst, srȉst. itd.

§. 9. Rieč od jedne slovke, u kojoj je *ě* obloga naglasa t. j. *ie*, naglási se ovako *ȉe*: *snȉeg*, *bȉel*, *lȉep* itd. jer na zadnjoj slovci neima Hrvaština hitroga náglasa; ako li pako rieč naraste za koju slovku, tada se naglási ovako *iè*: sniègovi, bièli, bièliti, lièpo itd.

§. 10. U rieči ne stoje nikada oba hitra, niti oba otegnuta náglasa uzastopce, t. j. jedan pored drugoga ̏ ̀, ̀ ̏, ́ ̂, ̂ ́; nego, ako je dugi pred oblim, to se onaj prilagodi ovomu, te dugi postane takodjer oblim; kratki pako pred kratkim ili pred oštrim oslabi sa svim, t. j. nestane ga tako, da slovka izgubi svaki náglas. Ovo pravilo vàlja cjelovito za sklone i za sprege; n. p. písati, pîšêm; hódati hôdânjê (hódanje ne valja nikako), hôdânjû, hôdânjêm itd. prem da se prva slovka jače i višim glasom izgovara nego li druga ili treća; ù kući (mjesto u kùći) itd.

Ostálo o naglasu u sklonu i u spregu.

III. Oblici (formæ).

§. 11. Savez izmedju jedne rieči i druge ili izmedju njih više očituje se najprije *oblikom*; oblik pako jest ono na kraju rieči što se mienja; što se od rieči ne mienja, zove se osnov; n. p. *žen* (osnov), žena (*a* je nastavak), žene (*e* je oblik).

Ako se rieč mienja po *padežu* tako, da se nastavak, očit ili sakrit, takodjer promieni, to se otaj promjenljivi nastavak zove takodjer *znak padeža*; rieč se *sklanja.*

Ako se pako rieč mienja po *osobi*, te joj je nastavak obično vazda očit, rieč se *spreže.*

Glagol se spreže, *sve ostále padežem promjenljive* rieči sklanjaju se, daklje rieči *samostavne*, *pridjevi* (s prislovom i pričešćem glagola), *zaimènice* i *broji;* ne sklanjaju se pako: prilog, priedlog, veznik, uzklik.

§. 12. Sve su sklonjive rieči ili *mužkoga*, ili *ženskoga*, ili *srednjega spola;* po broju se sklanjaju ili *jedninom*, ili *dvojinom* s brojem: dva, dvie, tri, četir, oba, obadva obje, obadvie ili *množinom* (num. sing. dual. plur.); a po *padežu* se sklanjaju *znakom* i to u svakom broju sedmerim; jer na pitanje

---

*) Da je *ie* dvoglas, ponjaš lasno; ali *je* nije svagda dvoglas. — Dvoglas je *je*, ako je mjesto ekavskoga *e* ili ikavskoga *i* — bilo oštroga, bilo kratkoga, bilo bez naglasa; a nije dvoglas 1) ako je na početku rieči: *je*sam, *je*lo, itd., 2) ako je na početku slovke u rieči bilo ekavske, bilo ikavske: mo-jega, 3) ako je iza suglasa, što je na početku slovke, te ako nije proti pravilu ekavštine i ikavštine: ro-djen, ko-nje, lov-ljen itd.

tko *)	*što* **)	odgovara	1.	padež	(nonimativ)
kòga	*šta*, *čega*, *česa*	„	2.	„	(genitiv)
kòmu	*čemu*	„	3.	„	(dativ)
kòga	*šta*, *što*	„	4.	„	(akuzativ)
o, *oj!*	*o*, *oj!*	„	5.	„	(vokativ)
kîm	*čim*	„	6.	„	(sociativ, instrumental.) †)
kòm	*čem*	„	7.	„	(lokal). ††)

§. 13. Osim broja i padeža mienja rieč u sklanjanju obično náglas, i to u rieči mužkoga spola ovako:

1) *Obli* u zadnjoj slovci postane *dugim* u svih padežih u kojih rieč za slovku naraste, te ako se ista slovka u 1. i u 2. p. polagahno izgovara; n. p. čìn, čína itd. òrâč, oráča itd.

2) *Dugi* postane *kratkim* ako se ista slovka u 1. p. polagahno, a u 2. hitro izgovara: n. p. Bóg, Bòga; méd, mèda, mèdu itd.

3) *Kratki* ostane kratkim: *ràk*, *ràka*, màč màča màču, itd.

4) Kratki ili bez náglasa izpadne: pàs, psa itd. òtac, òtca itd.

Prema spolu samostavnih rieči u Hrvaštini su i tri sklona: mužki, ženski i srednji.

IV. **Mužki sklon samostavnih** (substantivum).

§. 14. Samostavne rieči mužkoga spola svršuju u 1. pad. jednine

A) na suglas, jer je u Hrvaštini poluglas kano znak ili nástavak odpao: dub(ъ), otac(ь).

B) na nastavak *o* ili *e*: Ivo, Tome.

A) 1. padež jednine na suglas.

§. 15. Ovakovoj je rieči znak:
u jednini: 2 p. *a*; 3 p. *u*; 4 p. živoj kano 2 p., neživoj kano 1 p. 5 p. *e*, umehčanoj *u*; 6 p. *om*, umehčanoj *em*; 7 p. *u*;

---

*) tko, koga itd. za živo bivše, sadanje, buduće.

**) Što, šta, čega itd. za neživo. — Mjesto *što* govore njeki Hrvati *kaj*, a njeki *ča* (ca, če, ce, čo, co) te se po toj rječci prvi zovu *štokavci*, drugi *kajkavci*, a *treći čakavci*, a jezik im po tom *štokavština*, *kajkavština*, *čakavština*.

†) Razlikuj 6 p. da li je *čist* ili *družtven* t. j. instrumental ili sociativ; jer n. p. *došao sam tvojimi konji* znači: tvoji konji su me dovezli; a: *došao sam s tvojimi konji* znači, da sam ja išao ili trčao uz konje, ili s konji, a ne da su me oni vozili.

††) Ovaj padež zove se takodjer *præpositional*, ali tako se zove svaki kosi padež, pred kojim je *priedlog* (præpositio).

u dvojini: 1 p. *a;* 2 p. â; naglásiv predzadnju oblim náglasom: 3 p. *(i)ma;* 4 i 5 p. *á;* 6 i 7 p. *(i)ma*; ovo *i* izpadne kod živih: konjma.

u množini: 1 p. *i:* 2 p. *â* *), naglásiv predzadnju oblim náglasom 3 p. *om*, umehčanoj *em;* 4 p. *e;* 5 p. *i;* 6 p. *mi* ako je sáma samostavna rieč; ako je s njom pridjev; ili zaime ili broj ili priedlog, onda izpadne *m* a *i* postane *î*; 7 p. *ih;* n. p.

Jednina:		*Dvojina:*		*Množina:*	
1. jẽlen	kljûč	jèlena	kljúča	jèleni	kljúči
2. jèlena	kljúča	jèlênâ	kljûćâ	jèlênâ	kljûčâ
3. jèlenu	kljúču	jèlenima	kljúčima	jèlenom	kljúčem
4. jèlena	kljûč	jèlena	kljúča	jèlene	kljúče
5. jèlene	kljúču	jèlena	kljúča	jèleni	kljúči
6. jèlenom	kljúčem	jèlenima	kljúčima	jèlen(m)î	ključ(m)î
7. jèlenu	kljúču	jèlenima	kljúčima	jèlenih	ključih

§. 16. Rieč, kojoj osnov svršuje na dva suglasa, tè je radi težkoga izgovora umetnut *pomični a* u 1. p. jedn., izbaci taj pomični *a* u svakom broju i padežu, u kojem rieč za slovku naraste, izim u 2 p. dv. i mn. u kojem onaj *a* ostane radi obloga náglasa. Ovaj je pomični *a* bez náglasa, a u rieči od jedne slovke i izpadne; n. p. vòsak, vòska itd. járam, jèčam, kàšalj, kònac, làkat, lànac, lònac, násap, nògat, òvan, òvas, òganj, pápak, kàpak, pièsak, rážanj, ùgalj, *pàs*, *sàn*, *šàv*, *pànj*, *dàn* (2 p. psa, sna, šva, pnja, dna ili dne, sravni niže,) itd. Osnovi su daklje: vosk, jarm, ječm itd.

Razumieva se samo sobom, da pomični *a*, ako bi se skùpilo više nego li samo dva suglasa u sklanjanju, onda ostaje, tè se ne izbaci ni u kojem padežu; n. p. *mr̀tvac*, *mr̀tvaca* itd.; balvan, bršljan, domišljan, grkljan, kotrljan, priesnac, svjetlac, tiesnac, kozlac, kotlac, mudrac, šafran, takmac, maslac, dimnjak, obraz, ustav, oblak, itd., jer se ne bi mogla rieč izgovoriti: mrtvca, grkljna itd. — Tako i: šaran, vagan, župan, orah, tùpan, klipan, itd.; u imenih: Jovan, Stòjan, Rùsan, Radovan; u tudjih: kapèlân, kapètân itd. kapelána, kapetána itd.

Pamti: Svršuje li osnov na dva suglasa, od kojih je prvi sični ili ustni, a drugi zubni, to se pomični *a* ne može umetnuti niti u 1 p. jedn. n. p. grozd, list, dažd, prišt itd.

§. 17. U rieči, kojoj osnov svršuje na *l*, obično je preslovljen onaj *l* u samoglas *o;* ako je pred njim jošte koj suglas, to se umetne pomični *a* u 1 p. jedn.; u ostalih osim 2 p. množ. i dv. opet izpadne ali se *l* povrati; n. p. posao, kotao, vitao, svrdao, ugao, Pavao itd. Osnov je: posl, kotl itd. Izim pepeo, pepela itd.

Ako je pred ovim *l* samoglas *a*, *e*, *i*, a iza *l* nastavak *ac*, *ak* itd. t. j. ako se osnov svršuje na dva suglasa *lc*, *lk* to se umetne i ovdje pomični *a*: alac, elac, ilac, ulac, *l* se preslovi u *o*, *a* se pako

*) Ovaj *â* čuje se manje naglašen nego li samoglas predzadnje slovke; ovo pamti za sve sklone samostava u 2. p. dvojine i množine.

izbaci osim u 2 p. mn. i dv.; n. p. žetelac, žeteoca, žeteocu itd.; ali žetelâca. — Tako komilac, mastilac, nosilac, pratilac, prosilac, tálac itd. Ne valja 1 p. jedn. žeteoc, nosioc, pratioc itd. kano ni 2 p. mn. žeteoca itd.

Ako je pred ovim *l* samoglas *o*, *u*, *r*, to se *l* ne preslovi nego ostane; n. p. *kòlac*, *dùlač*, *mŕlac*, *vŕlac*, *tŕlac*, *škŕlac* itd.; kolca, dulca, mrlca; tako i: vòl, dól, rázsol, sokol, òkol itd. — Ovako se ne mienja niti žàlac, zálac, pàlac, nego ostaje žálca, zàlca, pálca itd. Čini se, kano da dvoslovčane *l* ne preslove u *o*, a višeslovčane da preslove.

Ako je pred ovim *l* dvoglas *ie*, to ga njeki preslove u *o*, a dvoglas *ie* oslabe u *i*, ali u ostalih padežih opet se povrati *l*, n. p. *dȉel*, dièla ili dio dièla itd.

§. 18. Ako osnov rieči svršuje na nastavak *ar*, to ovaková rieč prima u 5 p. jedn. znak *u*, jer se ima uzeti, da je *r* bio prije jotan (rj); n. p. gospodaru! pisaru! — Car ima u ovom padežu caru! i care!

Ako osnov rieči završuje grleni ili sični suglas, to se ovaj pred znakom 5 p. jedn. *e* preslovi u svoj ustni; n. p. jùnâk junáče! júnac junče! Bóg Bòže! knêz knéže! *grȉeh* grièše! dúh dùše!

Sični često primaju u ovom padežu znak *u*: kano da su tu i sični njekada bili jotani: stricu! knezu! glasu! — Ovo vriedi najviše za tudje rieči: Englezu! itd.

§. 19. Nastavak *ar* prima i u 6 p. jedn. onaj slablji znak *em*; n. p. gospodarem, carem itd. — Isto tako i sični: s otcem, stricem, (knezem, glasem riedko). — Tako i *pútem* ili pútom radi pût(ь).

§. 20. U množini i u dvojini mienja se pred padežom *i*, *ih*, *ima* grleni suglas na kraju osnova u sični; n. p. jùnâk junáci junácih junacima, róg ròzi ròzih rozima, dúh dùsi dùsih dusima.

§. 21. U 1 p. množine mnoge rieči, osobito od jedne slovke umetnu nasporjeli *ov* (ili *ev* iza umehčanoga); n. p. gradovi, kotlovi, krajevi, ključevi itd., pa taj umetak ostane u svih padežih množine; ali se govore ovakove rieči i bez ovoga umetka. — Pravilno smjeli bi umetnuti *ov* ili *ev* samo u onih, što bi morali imati u 1 p. množ. *y* mjesto staro-Slovjenskoga jery (glag. ⰟⰉ ili ⰟⰊ, a ćir. ъı), daklje ako osnov svršuje na *k*, *g*, *h*; ali i na jezični (r, l, n) vàlôv, slònôv, kòlârêv. — U kajkavštini i čakavštini ostao je *ov*, *ev* kano znak 2 p. mn. a u ostalih padežih nestalo ga je sasma.

Pamti: Umetak ovaj *ov* ili *ev* neima mjesta u nijednom padežu *dvojine*; ne valja daklje: moja dva volova, nego: moja dva vola. Razumieva se samo sobom, da pomični *a* mora izpasti takodjer iza ovih umetaka *ov* ili *ev*: kotlovi veprovi itd., a ne kotalovi.

§. 22. Ime narodno ili mjestno na *in*, *janin* gubi ovaj nastavak *in* sa svim u množini; n. p. seljanin seljani, Hrvaćanin, Hrvaćani (a ne seljanini, Hrvaćanini). — Turčin ne ima množine, nego se uzme *Turci* od jošte običnoga *Turak* (Turka).

§. 23. Drugi padež množine i dvojine razlikuje se náglasom od svakoga padeža množine i jednine; ova razlika izkvarila se je u novije vrieme tim što se mislilo da je *h* (druga čest znaka istoga padeža u pridjeva, zaimena, broja) takodjer znak 2 p. množine u samostava.

Ovomu je padežu jedan znak samo *â*, što je postao od Staro-Slovjenskoga *jora* (ѫ, ъ); drugi mu je znak u náglasu˙, jer mu je predzadnja slovka vazda, i bez izma, obloga náglasa tako, da se ne samo u ovom sklonu, nego i u ostalih predzadnja slovka jasnije izgovara nego li zadnja; za to bi se i morala predzadnja slovka obilježit oblim naglasom svigdje gdje treba, t. j. ako nije jur 2. p. dv. i mn. očit pridjevom, brojem, zaimenicom itd. ; n. p. *stòlâra, književnîka;* a ne treba bilježit, *òtâca*, naših stolara itd.; n. p. grâd, 2 p. jedn. gráda, 2. p. mn. grâdâ; stòli stôlâ; kràji krâjâ, ili grâdôvâ, stòlôvâ, kràjêvâ. — Valja naime pamtiti, da ako su tri slovke u rieči, prva mora se naglasiti radi predzadnje oble, i to ili oštrim ili kratkim ili oblim naglasom; n. p. *ȍstruge ȍstrûgâ*, bràtići bràtîća; národi nârôdâ, sjetiv se da se dugi nàglas pred oblim ovomu prilagodi t. j. postane takodjer oblim. — Gdje na trećoj slovci od kraja nije náglasa tu valja metnuti kratki, jer se samo tada može dobro izgovoriti obli predzadnji; n. p. prijatelj, prìjatelji prijàtêljâ itd. U rieči *nârôdâ* čuje se prva slovka najjače.

Pamti: Ako su uzastopce dvie slovke naglašene, i to prva kratkim ili oštrim ili oblim, druga (ili i treća) oblim naglasom, to se prvi t. j. kratki ili oštri ili obli bolje čuje nego li zadnji, i to tako da je prvi za pol glasa ili za cieli glas viši, n. p. *stòlôvâ*, *bràtîćâ*, *ȍstrûgâ râkâ*, itd.

Pomični *a* što je umetnut kada osnov rieči svršuje na dva suglasa, vrati se, kao što je rečeno opet u ovom padežu na svoje mjesto i steče náglas što ga prije ne imaše u nikojem padežu; n. p. kònci kònâcâ, làkti làkâtâ, psi pâsâ, žeteoci žetèlâcâ, kolci kòlâcâ, òtci òtâcâ. Ekavski i ikavski: konáca, lakáta, pása itd.; sravni čakovsko i kajkavsko: zemálj, itd.

Ako li je pako nasporjeli umetak *ov*, ili *ev*, onda da kako nije mjesta pomičnomu *a;* n. p. pòslôvâ (a ne posalova) itd.

U čakavštini se je bolje sačuvao ovaj padež nego li u kajkavštini; jer se u ovoj 2 p. mn. vazda sklanja na *ov* ili *ev* bez obzira, da li je ovomu znaku mjesta; n. p. kònjêv prijatèljêv, mjesto pravilnoga kônj, prijàtêlj itd. prema kònji kônj, kònjevi kônjêvâ. Stari je jezik glede ovoga mnogo pravilniji.

§. 24. Rieč, što znači njeku mjeru, tè se sklada s kojim brojem, počev od 5, voli u 2. p. mn. znak *î* ili *ij*, nego li *â* (ili ôv, êv, ôvâ, êvâ); n. p. pet mjèsêcî (ili mjèsêcij, uzev mjesec kano čest godišta) a pet mjèsêcâ (na nebu); šest fȕntij (1. p. jedan funat); sedam forintij (fiòrînij); osam tjednij; dvanaest rîfî; 50 hvâtij; 38 kràjcâri; 11 sâtî; tako i 5, 6, 7 itd. pûtij (krat) (a 5, 6, 7 pûtâ ili

pûtêvâ ili pûtôvâ, kuda se ide, vozi) itd. — Ali se govori ne samo 12 kônjî, nego i 12 kônjâ. — Ovim se tumači, za što je od *prst*, *gost* itd. 2 p. mn. *pȓstij i pȓstâ, gôsti i gôstâ, zûbî i zûbâ* itd. Sr. §. 19.

§. 25. Znak 3 p. množine jest *om*, umehčanoj rieči *em*. Njeki kano i u 6. i 7. govore i pišu ga znakom *im* (*ima* ili *ma*, štono je znak istih padeža u dvojini).

§. 26. Znak 4 p. mn. jest *e;* nu jer se ovaj *e* ne govoraše vazda ovako čist *e* kano danas (nego nosni e) za to se pred njim ne preslovi grleni u ustni; n. p. rak rake itd.

§. 27. Znak 6 p. mn. jest *mi* (pravilno bi bilo *y* ili *my*); to je *y* razlog, za što se grleni pred njim ne preslovi u sični, n. p. s Turki, s Vlahi prem da se danas običnije govori: s Turci s Vlasi.

§. 28. Znak 7 p. mn. jest *ih* (pravilno bi bilo *ieh*, ali jer je ovdje dvoglas *ie* bez naglasa, za to voli Hrvaština *i*). Grleni se suglas mora preslovit u sični: Turcih, rozih, griesih.

§. 29. Rieč *dân* sklanja se ovako:

Jednina:	*Dvojina:*	*Množina:*
1. dân dàn	dána dnèva dni	dáni dnevi dni
2. dána dnevi dne dneva	dânâ dneviju dnîjû	dânâ dnêvâ
3. dánu dnèvi dnèvu	dánima dnima	dánom dnèvom
4. dân dàn	dána dneva dnî	dáne dnève
5. dáne, dnève dánu	„ „ „	dáni dnevi dni
6. dánom danjom, dánju dnòm dnèvom dnevlju	dánima dnevima dnima	dán (m)î, dnev(m) î
7. dánu, dnévu dnèvi	„ „ „	dánih dnevih

Pamti: Danju, danjom govori se samo sobom, kano i 7 p jedn. ljeti, zimi.

§. 30. Rieč *čovjek* ne sklanja se u množini; u dvojini ima samo 1. 4. i 5 p., ostále padeže naknadjuje rieč dvojica, trojica itd. u dvojini; a u množini *ljudi*, od koje opet ne ima jednine; 1 i 5 p. Ljudi, 2 p. ljûdij, 3 p. ljudem 4 p. ljude, 6 p. ljud(m)î, 7 p. ljudih. Pamti 4 p. mn.: *ljudi* (mjesto ljude), *vlási* (mjesto vláse).

Rieč *brat* ima pravilno dvojinu; množinu tvori, kano i rieč *gospodin*, *vlastelin* nastavkom *a* od ženskoga spola, tè mu je znak ovaj jednine kano znak množine; bràća, gospòda, vlastèla; ali i: devet brâtâ.

§. 31. Njeke rieči ne imaju množine nikako: pièsak, gnôj, glâd, stîd itd.; njeke ne imaju jednine o(b)činci, ljudi, novci, okovi, dvori, žganci, trganci, blizanci, diganci, možgjani, ulozi itd. osobito pako imèna mjestna, Karlovci, Vinkovci, Križevci itd. — O dvojini niže.

Rieč *čini* (čaranje, vračanje, vještičarije) ne sklanja se ni u kojem padežu: *Čini* snuje mati Ivanova. — Tako i rieč *krat*, n. p. ovaj krat (ovaj put=sàda), tri krat, sedam krat itd. riedko *pet krati*.

B) 1. padež jednine na nastavak **o** ili **e**.

§. 32. Ove se rieči razlikuju od spomenutih 1) nastavkom u 1 p. jedn. *o* ili *e* i 2) što im je 5 p. kano 1 p. — Koje su od ovih riečij imena ljudska, krstna ili inače prezimena, pridjevci ljudski ili živinski, ne imaju obično množine; dvojinu imaju.

1. Márko	Gjórgje	zelènko	dvojina: dva zelenka
2. Marka	Gjorgja	zelenka	dvaju zelènâka
3. Marku	Gjorgju	zelenku	dvama zelencima
4. Marka	Gjorgja	zelenka	množina: zelenci bilo bi
5. Marko	Gjorgje	zelenko	prema zelenac.
6. Markom	Gjorgjem	zelenkom	
7. Marku	Gjorgju	zelenku	

§. 33. Nastavak *o* stoji obično iza osnova obična, iza umehčana stoji nastavak *e*; n. p. Mirko, Slavko, Mihajlo, babajko, tajko, sinko, tepalo, dragalo; Bogoje, Vasilije, Antonije. — Pamti: Jove Joveta Jovetu itd., tako Jure, Jose, Ive itd.

Nastavak *o* stoji takodjer bez obzira na osnov kada se ime ili naziv podomaći ili ponježni: babo (mj. babajko), pobro (mj. pobratimko), crnjo, bieljo, ridjo, rodjo, dražko, milko, Ivo, Janko, Mićo, Mišo, Miško, Vlajo. — Mjesto ovoga nastavka stoji često *e*: Ive, Jure, Pere, pobre, brale itd.; ali pamti, da je ovim posljednjim znak 6 p. *om*, a ne *em*. — Imèna ova i pridjevci imaju mjesto *e* takodjer znak *a* ženskoga spola, po kojem se i sklanjaju.

V. Ženski sklon samostavnih.

§. 34. Samostavne rieči ženskoga spola svršuju u 1 p. jednine.:

A) na nastavak *a*: žena;

B) na suglas, jer je u hrvaštini poluglas kano nastavak odpao: stvar-ъ (glag. ъ ı, ćir. ь).

A) 1. padež jednine na nastavak **a**.

§. 35. Ovakovoj je rieči znak:
u jednini: 2 p. *e*; 3 p. *i*; 4 p. *u*; 5 p. *o*; 6 p. *om*; 7 p. *i*;
u dvojini: 1 p. *e*; 2 p. *â*; naglasiv predzadnju oblim náglasom; 3 p. *ama*; 4 i 5 p. *e*; 6 i 7 p. *ama*.
u množini: 1 p. *e*; 2 p. *â*; naglasiv predzadnju oblim náglasom; 3 p. *am*; 4 i 5 p. *e*; 6 p. *ami*; 7 p. *ah*; n. p.

Jednina:	*Dvojina:*	*Množina:*
1. žèna	žène	žène
2. žène	žênâ	žênâ
3. žèni	žènama	žènam
4. žènu	žène	žène
5. žèno	žène	žène
6. žènom	žènama	žènami
7. žèni	žènama	ženah.

§. 36. Ovako se sklanjaju njeke rieči i njeka imèna mužkoga spola: sluga, sudija, vladika, vojvoda, vlastèla, gospoda, djetca itd.; Iva, Joza, Jura, Luka, Màta, Pèra itd. imèna ova mogu imati 5 p. jedn. kano i 1 p.; množina nije obična. — Imèna ženska, rodbinska i što se od mila davaju, mjesto *a* govore se i nastavkom *e* u 1. i 5. p.: Jele, Mare, Bare, Dore, sele, neve itd.

§. 37. Radi znaka *i* u 3. i 7. p. jedn. preslovi se grleni u sični: ruka ruci; noga nozi; snaha snasi. — Ako je pred grlenim ustni, to se grleni može, ali ne mora presloviti u sični: mačka màčki (mačci), mazga mazgi (mazzi), suhka suhki (suhci).

§. 38. Kojoj se rieči od 3 slovke (i više) osnov svršuje na *c*, toj je znak 5 p. *e:* banice, Bogorodice, Danice, dušice, Jelice, Milice, Ružice itd.

§. 39. Ako osnov rieči svršuje na dva samoglasa, to se u 2 p. množ. i dvojine umetne pomični *a*, kao što to biva i u mužkom sklonu, tè ovaj *a* dobije naglas obli, a u ostalih padežih opet izpadne: óvca ôvâcâ, bràdva brà dâvâ, ìgra ìgârâ itd. Pomični *a* može se umetnut medju svaka dva suglasa, osim ako je ustni ili sični pred zubnim: zvièzda zvièzdâ, úzda ûzdâ, kràsta krâstâ itd. Svršuje li pako osnov na tri suglasa, pa da su dva prva ustni ili sični pred zubnim, a onaj treći ako je ini koj suglas, to se razstave dva zadnja i tu umetne pomični *a*: krastka kràstâkâ, *ȍstve* ostava, hȑstve hrstava. — Tako: breskva braskva praskva, breskava braskava praskava. Ali se od ovakovih rieči govori 2. p. mn. takodjer na *i*: cȑkvî, râdnjî, brâdvî itd.

§. 40. Njeke rieči ženskoga spola obične su samo u jednini žedja, dòba (čest vrèmena; *dôba* = čas, srednjega je spola i ne sklanja se); njeke samo u množini: diple, gajde, dude, kuće (mj. dvor), gusle, jasle, trice, gaće, vlače, čizme, rukavice itd. — O dvojini niže.

B) 1. padež jednine na suglas.

§. 41. Ovakovoj je rieči znak:

u jednini: u 2. 3. 5. i 7. padežu *i*; 4 p. kano 1.; 6 p. znak je *jom*, *ju*, *i*; ovaj je *i* pravo oglašen poluglas na kraju rieči, kojno je u hrvaštini odpao, a u 6 p. od znaka *ijom* odpade *jom*, tè tako ostade sam *i*; *ju* je postalo od *jom* (izgubilo je naime *om* nosni izgovor).

u dvojini: 1 p. *i*; 2 p. *iju*; 3 p. *ima*; 4 i 5 p. *î*; 6 i 7 p. *ima*;

u množini: 1 p. *i*; 2 p. î ili *ij*; 3 p. *im*; 4 i 5 p. *i*; 6 p. *mi*; 7 p. *ih*; n. p.

Jednina:	*Dvojina:*	*Množina:*
1. stvâr	stvári	stvári
2. stvári	stvârîjû	stvârij, stvârî
3. stvári	stvárima	stvárim
4. stvâr	stvári	stvári
5. stvári	stvári	stvári
6. stvárjom, ju, -i	stvárima	stvármi
7. stvári	stvarima	stvárih

§. 42. Ako osnov svršuje na dva suglasa, to im se umetne pomični *a* u svih padežih, u kojih ne ima znaka; za to rávan (rávni), mísao (mísli), *smŕzao* (smrzli), prègîbaö (prègîbli), pògîbao (pògîbli), nàzêbao (nàzêbli), ìznîkao (ìznîkli), ìzrâstao (ìzrâsli, jer *t* pred *l* izpadne), sól sòli.

§. 43. Ako osnov svršuje na *d*, *t*, *l*, *n*, to se u 6 p. jedn. često sliju sa suglasom *j* u *dj*, *tj*, *lj*, *nj*; *glâd gládju*, *smȑt smȑtju*, *zèlên zelénju*, *sol solju* (ali i: gláď ju, smrť ju, smrću, zelen' ju, sol' ju). — Ako je pred *d*, *t*, *l*, *n* jošt i suglas *s*, to se često i *s* prilagodi umehčanomu, te bude: mašću mjestu mastju, mišlju mj. mislju itd.

Ako osnov svršuje na ustneni, to se u ovom padežu mora umetnuti *l*, jer se *j* od znaka *(jom* ili *ju)* ne može sliti s ustnenim: *zôb*, *zòbljom zòblju*, *kŕv kȑvljom kȑvlju*, *kâp kápljom káplju*.

Ako osnov svršuje na umehčani, tada odpade *j* od znaka *(jom*, *ju)* da se ne sastanu dva *j*: *čâdj čádju*, *pòmoć pòmoću*, *kȑmêlj kȑmelju itd.*

§. 44. Rieč s nastavkom *ad*, štono znači množtvo njeko, sama jest sobom množina, za to se ne smije sklanjat u množini, ne valja daklje: *teladma* nego *telâdi*.

§. 45. Riečim *mati*, *kći* jesu osnovi cieli *mater*, *kćer* što se danas mjestimice govori, al im je danas 1 p. jedn. krnj; izgubiv naime na kraju *r*, preslovilo se *e* u *i*, tè se sklanjaju ovako:

	u jednini:		*u množini:*	
1.	màti	kćí	màtere	kćèri
2.	màtere	kćèri	màtêrâ	kćêrî(j)
3.	màteri	kćèri	màteram	kćèrim
4.	màti, màter, màt	kćér	màtere	kćèri
5.	màti	kčèri	màtere	kčèri
6.	màterom (ju)	kćerjom *(ju*, *i)*	màterami	kćèrmi
7.	materi	kćèri	màterah	kćerih

u dvojini: 1. 4. 5. màtere, kčèri: 2 p. màtêrâ, kćèrîjû; 3. 6. 7 p. màterama, kćèrima.

Odavlje se vidi, da rieč *mater* u jednini ima u 2. i 6 p. jedn. i sve znake množine i dvojine kano i rieč *žena*.

§. 46. Njeke rieči ne imaju množine: glad, krv, jakost, mudrost itd.; njeke ne imaju jednine: gusli, jasli (sravni predjašnji §. 40).

Rieč *ljúbi* (žena) ne sklanja se ni u kojem padežu. — O dvojini niže.

VI. Srednji sklon samostavnih.

§. 47. Samostavne rieči srednjega spola svršuju u 1 pad. jednine:

A) na nastavak jaki *o* ili slabi *e*;
B) na nastavak krnj *o* ili *e*.

A) 1. padež jednine na nastavak **o** *ili* **e.**

§. 48. Ovakovoj je rieči znak:

u jednini: 2 p. *a*: 3 p. *u*; 4. i 5 p. kano 1 p.; 6 p. jakoj *om*, slaboj *em*; 7 p. *u*;

u dvojini: 1. 4. i 5 p. *a*; 2 p. *a*, naglasiv predzadnju oblim náglasom; 3. 6. i 7 p. *ima*;

u množini: 1. 4. i 5 p. *a*; 2 p. *a*, naglasiv predzadnju oblim náglasom; 3 p. jakoj *om* slaboj *em*; (mjestimice *am* mjesto *om* ili *im*: kolam, vratam, selam, poljam, kolim, poljim) 6 p. *mi* (kada je samostav sâm), *î* (kada je spridjevom, itd); 7 p. *ih*; n. p.

	Jednina:		*Dvojina*:		*Množina*:	
1.	sèlo	pòlje	sèla	pòlja	sèla	pòlja
2.	sèla	pòlja	sêlâ	pôljâ	sêlâ	pôljâ
3.	sèlu	pòlju	sèlima	pòljima	sèlom	pòljem
4.	sèlo	pòlje	sèla	pòlja	sèla	pòlja
5.	sèlo	pòlje	sèla	pòlja	sèla	pòlja
6.	sèlom	pòljem	sèlima	pòljima	sèl(m)î	pòlj(m)î
7.	sèlu	pòlju	sèlima	pòljima	sèlih	pòljih

Odavlje se vidi, da se rieči srednjega spola sklanjaju nalično riečim mužkoga spola. — Ovakove rieči jesu na *o*: vino, ljeto, léto (kud izlieću pčele, i krilo kukca), koljeno, poljeno itd.; na *e*: lice, sunce, srdce, i umaljiteljne: lišce, sunašce, vesaoce itd. kano *polje* sklanjaju se i svi samostavi glagolji: pisanje, čitanje itd.

§. 49. Ako osnov svršuje na dva suglasa, to se umetne u 2 p. dvojine i množine pomični *a*: vèslo vèsâlâ, kòplje kòpâljâ, tako i klùbko, pasmo, koljence, rebro, sedlo, stablo itd.; tè i pridjevi, što su samostavi postali: zlo zâlâ, dobro dobârâ. — U rieći *krioce o* je mjesto *l*, tè se ovo *l* u ovom padežu povrati krìlâcâ: tako od gr'oce grlâcâ.

Svršuje li osnov na dva suglasa, od kojih je prvi ustni ili sični a drugi zubni, ma i omehčan: to se ova dva ne razstavljaju niti se umetne pomični *a*: gnièzdo gniêzdâ, mjesto mjêstâ ili mièstâ, ògnjîšte ògnjîštâ, gvóždja gvôždjâ itd.

Svršuje li osnov na tri suglasa, tè se zadnji može razstaviti, tada se izmedj ovoga i drugoga umetne pomični *a*: drûžtvo drûžtâvâ, cârstvo cârstâvâ, králjevstvo kraljè(v)stâvâ.

§. 50. 7 p. množine govori se jošt danas mjestimice na *ieh* (i na *ah*), što bi bilo i pravilnije prema staroj Slovjenštini. Sr. §. 28.

§. 51. Njeke rieči imaju samo jedninu: trieslo, čislo (bro-

janice, ne *broj* jer onda ima množinu) itd.; njeke imaju samo množinu: kola, vrata (ne jedna nego njih više), séla (kano ime mjesta n. p. Klinča séla, Dolnja, Gornja Séla itd.)

B) 1. padež jednine na nastavak krnj **o** *ili* **e.**

§. 52. Ovakove se rieči razlikuju od ostalih srednjega spola tim, što ne samo da u 1 p. jedn. ne ima im nastavka, nego im je u hrvaštini odkrnjen zadnji suglas osnova: *n*, *t*, *s*.

§. 53. Osnov (krnj na *n*), ciel na *en*, okrnjio se za to, jer u Hrvaštini ne ima nosnoga samoglasa što ga imavaše stara Slovjenština (i današnja Poljaština ę), nego je u sklonu mjesto toga glasa u Hrvaštini čisti *e*.

Okrnjeni ovaj *n* dodaje se u svih onih padežih u kojih rieč prima znak padeža; ne dodaje se daklje u 1. 4. i 5 p. jedn.; znaci su isti što i u ostalih srednjega spola s nastavkom; n. p.

Jednina:	*Dvojina:*	*Množina:*
1. ìme	ìmena	imèna
2. ìmena	ìmênâ	ìmênâ
3. ìmenu	ìmenima	imènom
4. ìme	ìmena	imèna
5. ìme	ìmena	imèna
6. ìmenom	ìmenima	imèn(m)i
7. ìmenu	ìmenima	imènih

Pamti razliku u náglasu jednine, dvojine i množine. — Takove su rieči: breme, ime, pleme, rame, sjeme, sljeme, tjeme, vrième (ili brieme) itd. nijedna ne znači životinje.

§. 54. Osnov (krnj na *t*), ciel na *et*, tumači se (nosnim ę, iza kojega je jošt suglas *t*) kano i predjašnje.

Okrnjen ovaj *t* dodaje se u svih padežih, u kojih rieč prima znak padeža; ne dodaje se daklje u 1. 4. 5 p. jednine; znaci su isti što i u predjašnjih; n. p.

Jednina:		*Dvojina:*	*Množina:*
1. tèle	táne	táneta	tanèta
2. tèleta	táneta	tânêtâ	tânêtá
3. tèletu	tánetu	tánetima	tanètom
4. tèle	táne	táneta	tanèta
5. tèle	táne	táneta	tanèta
6. tèletom	tánetom	tánetima	tanèt(m)i
7. tèletu	tánetu	tánetima	tanètih

Pamti razliku u naglasu izmedju jednine, dvojine i množine.

Takove su rieči: 1) što znače živo mlado: blizne, čeljade, diète (dvojina djèteta, množ. djetca), gušče, Hrvatče, jaje, janje, jare, mlade, ome, patče, pile, pašče, štene, unuče itd.; 2) što znače ne-

živo malo: bure, íse, kolče, klubče, polovatče, šiše, uže itd. Živa uzimlju u dvojini mužkoga spola nastavak *ić*: djetić, jarić itd. (dva djetića) ili ženskoga spola (dvie jarice), tako isto i u množini, ili ju uzmu dodavši mjesto nastavka *e* nastavak *ad*, tè su tada ženskoga spola na suglas: unučad, burad, jarad.

§. 55. Rieč *drvo*, ako znači posječeno za gorivo ili gradivo, sklanja se pravilno, samo što može biti 2 p. mn. *dȓvâ* ili *dȓvij*; dvojine ne ima, nego skupni oblik *drvlje*; ako znači *stabar* (drvo što raste) onda se sklanja kano *tele* ili tane, te prem da mu je u 1 p. jedn. nastavak *o* ipak je 2 p. *dȑveta* itd. (ne drvota); u dvojini se sklanja kano *táne* t. j. dva *dȑveta*, u množini: ona *drvèta*; ali mu je skupni oblik običniji u množini: *drvèće*, a ovo se sklanja kano i ostale rieči skupnoga oblika drvlje, snoplje itd.

Kano *drvo drveta*, tako se sklanja rieč *pseto pseleta* u jednini, dvojini i množini: dva psèteta, ona psetèta itd. Ovoj je rieči *t* jur u osnovu.

§. 56. Osnov (krnji na *s*) cieli na *es* okrnjio se tako, da je u jednini sa svim nestalo nastavka *s*, tè je radi toga *e* nasporjelo i postalo *o*; ovaj *s* sačuvao se je daklje samo u množini, a jednina i dvojina sklanjaju se kano *selo*; n. p.

Jednina:	*Dvojina*:	*Množina*:
1. nèbo	nèba	nebèsa
2. nèba	nêbâ	nèbêsâ
3. nèbu	nèbima	nebèsom
4. nèbo	nèba	nebèsa
5. nèbo	nèba	nebèsa
6. nèbom	nèbima	nebès (m) !
7. nèbu	nèbima	nebèsih

Takove rieči jesu: udo, čudo, kolo (točak, kotač), kolče (u uri ili ustroju), nebo, oko (rupa na krovu ili zidu), pero (od željeza na kolih ili tetik u ključanici, uri) itd., slovo, tielo, uho itd., čudèsa, kolèsa, očèsa, perèsa, slovèsa, tjelèsa, ušèsa. Rieči: *udo*, *čudo*, *slovo*, *tielo* imaju takodjer obične oblike: čuda itd. pače rieč *slovo* najviše ima samo slova (i tada ne znači *govor*, nego *pisme*, *slovce).*

Pamti razliku u naglasu izmedju jednine, dvojine i množine.

Rieč *večer* ili *veče* jest mužk. žensk. i sred. spola.

VII. Dvojina prava (dualis absolutus).

§. 57. Primjeri dvojine, štono su do sada napomenuti zovu se *dvojina brojna*, i to radi toga, što se onako sklanjaju rieči kada je uz njih brojna koja rieč; *oba* (obje), *obadva* (obadvie objedvie), *dva* (dvie) *tri*, *četiri*.

§. 58. Onako se sklanjaju takodjer rieči, što znače stvar samo *podvojnu*, ali se ili izriekom ili same sobom vazda skladaju

s brojem *jedni*, *jedne*, *jedna* n. p. ključi, bìsage, čìzme, čàrape, dókoljenke, gàće, gràblje, nárukvice, nògavice, nègve, nóžice, ȍbrukvice, òbušnice, rukàvice, saóne, saónice, tàljige, ústne, ùstnice, vlàče, vìle, vìlice, klièšta, njèdra itd.; ovakove se rieči zovu rieči *neprave dvojine* i jesu prema Njem. ein Par, Tal. un paio.

§. 59. Ima riečî štono se sklanjaju takodjer samo u dvojini, ali se razlikuju od predjašnjih tim:

1) što im ne treba brojne rieči, i

2) što im je 7 p. razlik od 6 padeža; ove se rieči zovu *prave dvojine.*

§. 60. Takove su rieči:

1) mužkoga spola: 1. 4. i 5 p. *bòka*; 2 p. *bôkû*; 3 i 6 p. *bòcima*, 7 p. *bòkû*;

2) ženskoga spola, kojim je 1 p. dvojine kano i 1 p. množine; n. p. 1. 4. i 5 p. dvojine: *nòge*, *rúke*; 2 p. *nôgû*, *rûkû*; 3. i 6 p. *nògama*, *rùkama*; 7 p. *nògû*, *rùkû.*

3) ženskoga spola, kojim je ne samo razlik 1 p. dvojine od 1 p. množine, nego su one: a) u jednini i množini srednjega spola ili ih b) ne ima u jednini; n. p.

a) srednjega su spola u jednini i množini: *pȑse pȑsa*, *lèdje lédja*, *plèće pléća*, *òko òka očèsa*, *úho úha ušèsa*; a dvojina im je: *pȑsi*, *lédji*, *plèći*, *òči*, *ùši*;

b) jednine ne imaju: *grudi*, *njedri*, (vrati).

Zadnja rieč *njedri* i *vráti* običnija je u srednjem spolu *njedra*, *vrata*; pamti ipak ovo: ako *vrata* znači *jedna vrata* to se sklanja u dvojini, ako li znači njih više, to se sklanja u množini.

§. 61. Sklanjaju se pako sve ove rieči u dvojini ovako:
1. 4. i 5 p.: prsi, ledji, pleći, oči, uši, grudi, njedri, vrata;
2 p.: pȑsîjû, lêdjîjû, plêćîjû, òčîjû, ùšîjû, grûdîjû, njèdrîjû, vrâtîjû;
3 i 6 p.: prsima, ledjima, plećima, očima, ušima, grudima, njedrima, vratima;
7 p.: pȑsiju, lédjiju, pléćiju, òčiju, ùšiju, grúdiju, njèdriju, vratiju.

Pamti razliku u naglasu izmedju 2. i 7. padeža.

VIII. Zaimènice (pronomen).

§. 62. Zaimenice se sklanjaju na tri razlika načina; naime:

A) posebnimi nastavci, bez ogleda na osnov, od kojega ostane ili samo po jedan suglas, ili niti jedan, i bez ogleda na nastavke, do sada pomenute;

B) nastavkom, štono rabi za sklanjanje pridjevu (prislovu, pričešću) i broju;

C) zaimenica *òn*, *òna*, *òno* (er, sie, es; is, ea, id; egli, esso, essa, ella) sklanja se u svih padežih razliko od 1 p. jedn. dv. i mn., jer mu je u onih padežih ostao osnov iz stare Slovjenštine.

Sastavljene zaimenice sklanjaju se kano i nesastavljene.

A) Zaimenice posebnoga nastavka.

§. 63. Ovamo patre: *ja, ti, se.*

	Jednina:		*Dvojina:*		*Množina:*		za sva tri broja i spola	
1.	jâ	tî	(nî) *)	—	mî	vî	—	
2.	mène	tèbe	(nâjû)	(vâjû)	nâs	vâs	sèbe	
3.	mèni, mi	tèbi, ti	nàma	vàma	nàm	vàm	sèbi	si
4.	mène, me	tèbe, te	ne	ve	nas	vas	sèbe	se
5.	jâ	tî	—	—	mî	vî	—	—
6.	mnôm (mènôm),	tòbôm	nàma	vàma	nàmi	vàmi	sòbôm	
7.	meni	tebi	(naju)	(vaju)	nas	vas	sebi	

Zaimenica, u 7 p. *jednoslovčana*, ne ima naglasa, kano ni skraćena, osim ako je naglas priedloga preskočio; n. p. prì njem predâ me, zà što, zá to; prema ovomu pravilu ne valja *zašto, zato* itd. pisati kao da je jedna rieč.

B) Zaimenice s nastavkom.

§. 64. Nastavkom samostava sklanja se samo zaimenica *sâm* u mužkom spolu jednine uz samostav značeći živo što, i povratno, izuzev ipak 5 p. štono je kano i prvi, tè 6 p. *samim* i 7 p. *samom*.

Pamti: ovako sklanjaju njeki takodjer zaimenice *kakav, takav, ovakav* i složene od ovih, što ipak ne valja svigdje i svagda.

§. 65. Nastavak je ostálim:

jednini: 2 p. muž. i sr. sp. *ga* žensk. sp. *e*
3 p. „ „ „ *mu* „ „ *oj*
4 p. ravna se po 1. ili 2 p. da li je naime samostav živo ili neživo; žensk. sp. *u*, sred. sp. *o*.
5 p. kano 1 p.
6 p. muž. i sr. sp. *im*, (ili *iem*) žensk. sp. *om*.
7 p. „ „ „ *m* „ „ *oj*

dvojini: 1. 4. 5 p. muž. i sr. sp. *a* žensk. sp. *e*
3. 6 „ „ „ „ *ima* „ „ *ima* (riedko *iema*)
2. 7 „ „ „ „ *iju* „ „ *iju* (7. p. takodjer *ima*)

množini: 1. 5 p. mužk. sp. *i* sr. *a* žensk. *e*
2 „ „ „ *ih* „ *ih* „ *ih* (ili *ieh*)
3 „ „ „ *im* „ *im* „ *im* (ili *iem*)
4 „ „ „ *e* „ *a* „ *e*
6 „ „ „ *imi* „ *imi* „ *imi* (riedko *iemi*)
7 „ „ „ *ih* „ *ih* „ *ih* (ili *ieh*)

---

*) 1 i 4 p. dvojine govori se, ako je uz njih broj ovako: nas dva (tri, četir itd.), vas dva itd. Ovdje je *nas, vas* očevidno 2 p. mn. kano u samostava iza broja 5 itd. — Starosl. 3. ili 4. p. mn. *ni, vi* govori se mjestimice mj. *nama, vama,* i mj. *nam, vam;* tako i *ne, ve* mj. 4. p. mn. nas, vas.

§. 65. Valja ipak razlikovat, da li zaimenica svršuje u 1 p. jednine mužk. i sr. spola na tvrdi ili na omehčani suglas (u ženskom spolu svršuje svaka na *a*); jer ako svršuje na tvrdi suglas, prima u 2. 3. i 7. pad. jednine mužkoga i srednjega spola umetak *o*, iza umehčanoga pako umetak *e*; n. p.

a) na tvrdi suglas:

Jednina:	1. òv(i,-aj)	òva	òvo	*Množina:*	ovi ove ova
	2. òvoga	òve	òvoga		ovih
	3. òvomu	òvoj	òvomu		ovim
	4. òv(oga)	òvu	òvo		ove ove ova
	6. òvim	òvom	òvim		ovimi
	7. òvom	òvoj	òvom		ovih

Dvojina: 1. 4. 5. òva òve òva
2. òvîjû
3. 6. òvima
7. òviju (ili ovima)

Ovako se sklanjaju: sâm, njegov, njezin (njejin, njen), njihov (njihan, njin), ovakov, onakov, takov, kakov, svakakov, nikakov, njekakov, inakov (i oblici: ovakvi ovaki ovakavi itd.), ov (ovi, ovaj), on (oni, onaj), ti (ta, taj), in(i), ovolik, onolik, tolik, kolik (ovoliki itd.) njekolik, njeki, čigov, svak(i). — Što njeke zaimenice u mužkom spolu svršuju dvojako na samoglas ili na suglas, odatlje ne valja izvoditi, da se mogu sklanjati na dva načina, n. p. kakov kakav, kakova kakva; a kaki kakovi kakvi, kakoga kokovoga kakvoga itd. ako se i može to dokazati o zaimenici *sam*, to se ne može još o kojoj. — Pamti razliku izmedju *sáma* i *sámoga*, n. p. vidio sam ga *sama*, (allein, solus *solo*) i: od *samoga* njega (selbst, ipse, *medesimo*).

U ovih svršuje srednji spol na *o*.

b) na umehčani suglas:

Jednina: 1.	môj	mòja	mòje
2.	mòjega	moje	mojega
3.	mojemu	mojoj	mojemu
4.	moj(ega)	moju	moje
6.	mojim	mojom	mojim
7.	mojem	mojoj	mojem

Pamti: môga mjesto mojega, mômu mj. mojemu itd., tvôga mj. tvojega, svôga mj. svojega itd. — Isto tako pamti kôga mj. kojega itd., a i razlikuj kôga od 1 p. koj i kòga 2 ili 4 p. od tko.

Množina i dvojina sklanja se kano i: *ovi ove ova.*

Ovako se sklanjaju: moj, tvoj, svoj, koj, naš, vaš, čij, sàv (vàs, sva, sve), i sastavljeni: njekoj, ikoj svačij, itd.

U ovih svršuje srednji spol na *e*.

§. 66. Nastavkom, ali bez umetka, sklanjaju se i zaimenice *tko* i *što* i sastavljene s tko ili što: njetko, svatko, itko, nitko, nješto, svašto, išto, ništo i to samo u jednini i bez spola; samo što od *tko* odpade t u kosom padežu, a u *što* se preslovi u kosom padežu *š* u *č* izvorni, te radi toga umetak bude *e*.

1. tko	što
2. kòga	čèga, česa, (šta)
3. komu	čemu
4. kòga	šta
6. kîm	čîm
7. kom	čem.

§. 67. O sastavljenih: *koj godj*, *čij godj*, *tko godj*, *što godj* itd. pamti: 1) da su to svako po dvie rieči, jer se može jošte koja rieč umetnut, n. p. koj mu godj drago, tko mu godj bio itd.; 2) godj je prislov što se ne sklanja. — Ovako i: tko ti mu drago, koj ti volja, što ti mu drago, što ti volja, *ma koj*, *po koja* itd.

§. 68. O sastavljenih: koje *tko*, koje *što* pamti: 1) da su i to svako po dvie rieči; *koje* se ne sklanja jer je prislov (Njemački theils, Lat. partim) — a 2), *tko* i *što* se sklanja; n. p. dobar koje čemu (mjesto za koje šta), od koje koga.

§. 69. Prirečje: reci i ti *koju toju*! ili: pomozi ga *kojom tojom* (riečju, stvarju) svjedoči da je tu stari 4. i 6. padež jošte živ od *ta*. — Govori se: *oti*, *ota*, *oto* ili samo *ti*, *ta*, *to*. — U rieči *onomadne* (ili skraćeno onomad) očit je jošte stari 7 p. jedn. *onom dne*, pa se iza *onomъ* (jer) preslovio u *a* kano i u *onime* u *e*. Uz njeke je ostao na kraju stari *zi*: onojzi, itd. onizieh mj. oniehzi. Tako i-*no* (skraćeno mjesto ono): kojno, kojano, štono itd. (a ne: koj no, što no).

C) Zaimenica òn, òna, òno.

§. 70. Ova se zaimenica razlikuje od svih ostalih tim, što joj osim 1. padeža u jednini, množini i dvojini nije nijednoga padeža, nego se dovode svi od stare Slovjenštine, u kojoj se ova zaimenica zove *i*, *ja*, *je* (mjesto našega *on*, *ona*, *ono*); sklanja se daklje ovako:

Jednina:			*Množina:*		
1. òn	òna	òno	oni	one	ona
2. njèga, ga	njê, je	njèga, ga	njîh, jih ih	(za sva 3 spola)	
3. njèmu, mu	njôj, joj	njèmu, mu	njîm, jim, im	„ „	„
4. njèga, ga,-nj	njû, ju	òno, njèga, ga	nje, je	„ „	„
6. njîm	njôm	njîm	njimi	„ „	„
7. njem	njoj	njem	njih	„ „	„

Dvojina:

1. 4. ona one ona
2. njîjû
3. 6. njima
7. njiju (ili njima).

Pamti: zaimenicu *òn*, *òna*, *òno* razlikuj od pokaznoga *ôn* (*ònî*, *ònâj*), *ònâ*, *ònô*. — *Njega* je postalo od *i* umetkom *e* i nastavkom *ga*, tè je morao *i* oslabjeti t. j. postati *j*; tako se tumače

*

i ostali padeži; *n* je metnut na početak rieči radi zieva. — Skraćeni oblici (ga, mu, je, joj itd.) rabe kada sila govora nije na ovoj zaimenici, i kada nije pred njim priedloga; n. p. Njega su zvali, nisu tebe, prema njim (tu ne valja *ga*, *te*, ili prema *im*).

§. 71. Po svojstvih se luče zaimenice ovako:

1. *osobne samostavne:* (personale subst.) ja, ti, i *povratna se;*

2. *osobne pridjevne*: (pers. adj.) moj, tvoj, svoj, njegov, njezin, naš, vaš, njihov;

3. *pokazno osobne* (demonstrativum): ov (ovi, ovaj), taj (ti, tâ), on(i) (onaj); pokazno odnosna: òn, òna, òno; brojna: sâm;

4. *upitne* (interrogativum): tko, što, čij;

5. *odnosne* (relativum): koj (koja, koje; *što* za sva tri spola);

6. *neodredjene* (indefinitum): njetko, nješto, itko, išto, gdjetko, gdješto, njeki, njekoj, svak, svaki, svatko, svašto i ostale sastavljene. Njeki ih diele jošt na izviestne i neizviestne.

IX. Pridjev (adjectivum).

§. 72. Pridjev se sklanja na dva načina; po tom naime da li je kratak ili ciel po obliku. *)

Pridjev je kratak po obliku ako u 1. p. jedn. mužkoga spola svršuje na suglas, a u ženskom i srednjem spolu ako je nastavak bez naglasa n. p. vèlik, vèlika ili velìka, a vèlikò ili velìko; žût, žúta, žúto. — Pridjev je ciel po obliku, ako mu 1. p. jedn. mužk. spola svršuje na *i* (t. j. na staro Slovjenski И štono znači *on*, Njem. *er*, a Lat. *is)*, te mu je radi toga nastavak u sva tri spola naglašen; n. p. vèlikî, vèlikâ, vèlikô; žûtî, žûtâ, žûtô.

§. 73. Razlika izmedju kratkoga i cieloga pridjeva nije samo u naglasu i u sklonu, nego i u porabi; jer kratki pridjev rabi na pitanje *kakov* (kakova, kakovo), a cieli na pitanje *tko i kakov*, *kakova*, ili *što i kakovo;* n. p. Ona *cr̂nâ i vèlikâ* brda luče naš i vaš kotar; *cr̂nâ*, *vèlikâ* pridjevi su cieli; ona brda, što luče naš i vaš kotar, jesu *cŕna i vèlika* ili *velìka*; *cŕna vèlika* pridjevi su kratki.

§. 74. Po naglasu se razlikuje kratki i cieli pridjev dvojako; a) tim što je naglas na osnovu u kratkoga pridjeva slablji nego li u cieloga; jer se kratki i dugi broje medju slabe, a oštri i obli medju jake; b) i tim, što je tvorka (suffix) u kratkoga pridjeva u sva tri spola i broja bez naglasa, a u cieloga je obloga naglasa; n. p. žût, žúta, žúto a žûtî, žûtâ, žûtô; jer dugi pred oblim preslovi se takodjer u obli.

---

*) Kratki pridjev zove se i *neodredjen* ili *neopredieljen*, a cieli *odredjen* ili *opredieljen;* nijedan od ovih naziva nije točan, za to je bolje nazvati ih imenom, štono valja barem prema obliku, a ne kojim mu je valjalost istom u skladnji (sintaksi). — Cieli pridjev rabi, kada je u tudjih jezicih pridjev sa spolnikom *der*, *il* itd. a kratki kada je bez spolnika ili s *ein*, *uno*.

Valja pamtiti, da kratki pred dva suglasa ne postane oštar jer se naglas osniva na izgovoru pojedine slovke, a ne na tom kako se tvorka dodaje. Daklje *dòbar*, *dòbra*, *dòbro*, *i dòbrî*, *dòbrâ* *dòbrô*; a ne: *dȍbr-a*, *dȍbr-î* itd.

§. 75. Osim toga pamti ovo:

1) ako je kratki pridjev u mužkom spolu od jedne slovke, naglas se mienja kao što je rečeno, t. j. u cieloga pridjeva kratki ostane kratkim, dugi postane oblim (oštroga nejma, obli u dvoglasu *ie* i u pridjevu od jedne slovke u ženskom i srednjem spolu i u sklonih postane dugoga naglasa. Sr. §. 9. i 15. kljûč kljúča); n. p. gòl gòla gòlo, gòlî gòlâ gòlô; tako i: *bòs*, *dùg*, *mèk*, *mrk itd.* — *cȓn cŕna cŕno*, *cȓnî cȓnâ cȓnô*; *liep lièpa lièpo*, *lièpî lièpâ liepo*, rjedje *liepî liepâ liepô*) tako i: *biel*, *ciel*, *smiel*, *sliep itd.*

2) ako su u pridjevu kratkom u sva tri spola po dvie slovke, (u zadnjoj pomični *a*), to kratka u osnovu ostaje kratkom, duga postaje oblom; kratka pred dva suglasa ostane kratkom izim ako je dvoglas; n. p. dòbar, gòrak itd. *dòbrî*, *gòrkî* itd.; *krátak krátka krátko*, *krâtkî krâtkâ krâtkô*, tako i: *nágao*, *rávan*, *sílan*, *rúžan prúan itd.*; *prièsan prièsna priesno*, *prièsnî prièsnâ prièsnô (ili prȉesnî prȉesnâ prȉesnô)*, itd.

3) ako su pridjevu kratkomu u mužkom spolu dvie, a u ženskom i srednjem tri slovke, tè ako je u mužkom spolu samo na prvoj slovci naglas (obično samo kratki): to preskoči u ženskom i u srednjem spolu naglas na drugu slovku; u cieloga pako pridjeva ostane u sva tri spola na prvoj slovci; n. p. zèlen zelèna ili zelèna, ali zèlenî zèlenâ zèlenô; tako i: crven, malen, pošten, rumen, studen, svilen, šaren, golem, debeo, velik, širok, visok, dubok itd.

Troslovčani pridjevi s pomičnim *a* sliede takodjer ovo pravilo; n. p. dùgačak dugačka dugaćko, ili dugàčak dugàćka dugàčko, dùgačkî dùgačkâ dùgačkô, itd.

4) ako su pridjevu kratkomu u mužkom spolu dvie a u ženskom i srednjem tri slovke, tè su u mužkom spolu obje slovke naglašene (i to prva kratka, druga obla): to se u ženskom i srednjem spolu gubi kratki, a obli oslabi i postane dugim; u cielom pridjevu ostane izvorni naglas na svakoj slovci; n. p. ìmûć imúća imúće, ìmûćî ìmûćâ ìmûćê; tako i: moguć, valjan i ostali prilozi i pričešća;

5) pridjev troslovčan s pomičnim *a*, bio sastavljen il izvoran, ako je na drugoj slovci dugi naglas: to u ženskom i u srednjem spolu ostaje taj naglas, ali u cieloga pridjeva dugi naspori i postane obli, tè prva slovka postane kratka (ili oštra): mogúćan mogúćna mogúćno, mògûćnî mògûćnâ mògûćnô; *okrúgao òkrûglî*, *podmúkao pòdmûklî itd.*

Njeki pridjevi mienjaju naglas: stàr stârî, zào zlî, (zâlî), òran ôrnî, itd.

§. 76. Govori se krstno ime po sklonu kratkoga pridjeva n. p. od Ivanova sina, nu to ne valja; nego je pravo od Ivanovoga

sina. — Tako isto ne mogu se sklanjati pridjevi s tvorkom *nji*, *ski*, daklje ni drugoga ni trećega stupnja, kano kratki pridjevi, n. p. božji, hrvatski itd. izim *divalj*, što je sa svim pravo kano kratki pridjev, tè ne valja: on je divlji, nego on je divalj. — Po onom što je gore rečeno razlikuj: *hȑvatskî hȑvatskâ hȑvatskô i hrvàtski hrvàtskà hrvàtsko.*

§. 77. Kratki pridjev sklanja se ovako a) ako osnov svršuje na jaki suglas:

Jednina:				*Množina:*		
1. žȗt	žúta	žúto		žúti	žúte	žúta
2. žúta	žúte	žúta		žútih		
3. žútu	žútoj	žútu		žútim		
4. žút (a)	žútu	žúto		žúte	žúte	žúta
5. žȗt	žúta	žúto		žúte	žúte	žúta
6. žútim	žútom	žútim		žútimi		
7. žútu	žútoj	žútu		žútih		

Dvojina:

1. 4. 5. žúta žúte žúta
2. žútiju
3. 6. 7. žútima

b) ako osnov svršuje na umehčan suglas: isto tako.

Pamti: U jekavštini obično se padeži, što svršuju na *im*, *ih*, *ima*, ovo izgovara *iem*, *ieh*, *iema*, radje ako osnov pridjeva svršuje na umehčan suglas, tè bi bila razlika osim naglasa još i tim izmedju kratkoga i cieloga pridjeva.

§. 78. Cieli pridjev sklanja se ovako *)

a) ako osnov svršuje na jaki suglas:

Jednina:				*Množina:*		
1. žȗtî	žȗtâ	žȗtô		žȗtî	žȗtê	žȗtâ
2. žȗtôga	žȗtê	žȗtôga		žȗtîh		
3. žȗtômu	žȗtôj	žȗtômu		žȗtîm		
4. žȗt(î) (ôga)	žȗtȗ	žȗtô		žȗtê	žȗtê	žȗtâ
5. žȗtî	žȗtâ	žȗtô		žȗtî	žȗtê	žutâ
6 žȗtîm	žȗtôm	žȗtîm		žȗtîmi		
7. žȗtôm	žȗtôj	žȗtôm		žȗtîh		

Dvojina:

1. 4. 5. žȗtâ žȗtê žȗtâ
2. žȗtîjȗ
3. 6. 7. žȗtîma

*) Ako su dva, tri itd. pridjeva uz samostav, bilo pred njim, bilo za njim, te se skladaju s njim, to moraju biti *svi* ili kratki ili cieli; ne valja daklje: od tvoga dobra staroga otca, ili dobroga stara, nego: od tvoga dobroga staroga itd.

b) ako osnov svršuje na umehčani suglas:

	Jednina:			*Množina:*		
1.	smêdjî	smêdjâ	smêdjê	smêdjî	smêdjê	smêdjâ
2.	smêdjêga	smêdjê	smêdjêga	smêdjîh		
3.	smêdjêmu	smêdjôj	smêdjêmu	smêdjîm		
4.	smêdj(î)(êga)	smêdjû	smêdjê	smêdjê	smêdjê	smêdjâ
5.	smêdjî	smêdjâ	smêdjî	smêdjê	smêdjê	smêdjâ
6.	smêdjîm	smêdjôm	smêdjîm	smêdjîmi		
7.	smêdjêm	smêdjôj	smêdjêm	smêdjîh		

Dvojina kano i primjer pod a).

Što je spomenuto o pravoj dvojini kod samostava, to valja i o pridjevu, t. j. da je 7 p. kano i 2 p., daklje razlik od 3. i 6.

Kano cieli pridjev, ako mu osnov svršuje na umehčani suglas, sklanja se i II. i III. stupanj pridjeva.

§. 79. Kada se izvodi II. stupanj pridjeva valja pazit 1) na kakov suglas svršuje kratki pridjev; 2) na tvorku *j* štono se dometne do cieloga pridjeva mužkoga spola u 1. p. jedn. prvoga stupnja, tè se iza toga *j* doda jošte za mužki spol *i*, za ženski *a*, za srednji *e*; 3) na naglas; jer bio ovaj u osnovu pridjeva kakov hoće, u II. stupnju postane kraći; a gdje se ne može skratiti, tu naglas ili preskoči, ili je ina tvorka.

§. 80. Ako osnov svršuje na jezični (l, n) — ali bez pomičnoga *a*, to se cielomu pridjevu mužkoga spola dometne *j* s tvorkom svojega spola i skrati náglas: bièli, bjèliji; obično se pako izbaci *i* pred *j*, a *j* se slije s jezičnim: bjèlji, cjèlji, bjèsnji, làsnji, tjèsnji, cr̀nji; često se i prilagode suglasi: làšnji, bješnji, tješnji; šúpao ili šúpalj, šùpalji ili šùpliji ili šùplji (prema šûplî).

§. 81. Svršuje li osnov na zubni (d, t), to valja postupati po istom pravilu, ali vazda *i* pred *j* izbaciti, tè *j* sliti sa zubnim: blièdi bljèdji, sièdi sjèdji, mlâdî mlàdji, lûdî lùdji (tvrd, hud, grd); gûstî gùšći (gustji), žûtì žùćî žutji (krut, ljut, sit, čest, čvrst).

Izim: *pr̂ost pròstiji, svêt svètiji, tâšt tàštiji, tmâst tmàstiji, vjȅst vjèštiji (ali i: pròšći, tàšći, tmašći, vješći).*

§. 82. Svršuje li osnov na grleni (k, g, h) ili na sični (c, z, s), to se ovi preslove s *j* zajedno u ustni (č, ž, š): *gôrkî gòrčî, gr̀ki grči, mr̀ki mrči, blâgî blàži, drâgî dràži, dûgî dùži (ali i du(g)lji)*; *glûhî glùši, sûhî sùši, tîhî tìši*; *br̂zî br̀ži itd.* — Oblici: jačji dražji itd. tumače se tim što je *i* s *k*, *g* slio se, oslabjèv prije u *j*.

Izim: *ùbog ubòžiji, siròmah siromàšiji (uz siromašan siromašnji), nèuk neùkiji, gòrak gòrčiji, jèdnâk jednàčiji, kròtak kròtči i kròtkiji i kròtčiji, vìtak vìtkiji vìtči i vìtčiji.*

§. 83. Svršuje li osnov na ustneni (p, b, v, m, f), to se izbaci *i*, a mjesto njega umetne radi blagoglasja *l*, pa se spoji ustneni s *j*, i slije s *l*: *tûpî tùplji, skûpi skùplji, slâbî slàblji, žîvî žìvlji, krîvî krìvlji, làkomî lakòmlji.*

§. 84. Svršuje li osnov na ustni, to se samo naglas skratii ȑdjī rìdji (al i ridjìji), vrȗćī vrùći (al i vrùćiji), túdj tùdji (al: tùdjiji).

§. 85. Svršuje li pridjev na tvorku *ak* (u kojoj je *a* pomičan, cieli dakle pridjev na *ki)*, ili na *ok*, ili *ik*, to se odbaci ciela slovka, pa se od osnova samoga dovodi II. stupanj po pomenutih pravilih: *glàdak glàdji*, *žìdak židji*, *slàdak slàdji*, *žìtak žitji žìći*, *krátak kràći*, *plitak plići*, *rièdak rjèdji*, *tànak tànji*, *tèžak*, *tèži*, *nìzak nìži*, *ùzak ùži*, *mȑzak mȑži*; *vìsok viši*, *dùbok dublji*, *šìrok šìri*, *žestok žešći*, *vèlik veći*. — Debeo i pret*i*o izbace *e*, *i* tè postane *dèblji*, *prètlji*,

§. 86. Pridjevi: làk, lȉep, mèk izvode II. stupanj tvorkom *š*: làkši (i làglji), ljèpši, mèkši; traga je ovoj tvorci ostalo još u samostavu *starješina*.

§. 87. Pridjevi: slávan, krúpan, stàr, hìtar, bògat, pàmetan, pòbožan, zadovoljan, razuman itd. izvode II. stupanj cielom tvorkom *j* ali tako da se *i* pred njim ne izbaci, samo što se naglas premakne: slàvniji, krȕpniji, stȁriji, hȉtriji, bogàtiji (i bogàći), pamètniji, pobòžniji, zadovòljniji, razȕmniji itd.

Od krièpki, ljubki bude krèpči i krèpkiji, ljȕbči i ljȕbkiji.

§. 88. Pridjevu *dòbar*, *zào*, *vèlik*, *mào*, II. je stupanj bòlji, gòri (i žlji), vèći, mànji.

§. 89. Treći stupanj može se izreći na tri načina:

a) *prispodobno* (sup. comparationis) metnuv rieč *naj* (t. j. nad) pred drugi stupanj i naglasiv ju oblim naglasom: nȃjbolji, nȃjbolja, nȃjbolje.

b) *neovisno* (sup. absolutus) metnuv pred I. stupanj pridjeva kratkoga ili cieloga rieč *pre* (t. j. prieko): predobar itd.

c) *opisno* (sup. periphrasticus), metnuv pred pridjev kratki ili cieli prilog: vele, vrlo, veoma, jako, sila, (zdravo), najveće najvećma, najviše, najjaće, najmanje itd.; n. p. vrlo bogat, veoma uljudan, jako nagao, sila bogat, (zdravo bolestan), najveće najvećma najviše pijan, najjače kriv, najmanje zdrav.

Ovako se česticami: veće, većma, više, jače, manje opiše i II. stupanj, osobito u pridjeva, od kojega nije običan pravilni II. stupanj n. p. u njega je srdce više ledeno nego u mene; a ovaj je opet;više drven (neokretan) nego li onaj. — Takovi su pridjevi, štono svršuju na *ji*: bližnji, dolnji, gornji, krajnji, posljednji, zadnji, prvi; a opet i ovim je običan III. stupanj: najbližnji itd.

§. 90. II. i III. stupnja ne imaju 1) pridjevi od imena: Petrov, Hrvatski itd.; 2) od roda: bratov, sestrin itd.; 3) od tvari: drven, gvozden, staklen, zemljen, zlatan itd.; 4) složeni: predobar, vrlo učen, veoma slab, vele zgodan, svemoguć, svakojak itd: 5) prilozi i pričešća tvornoga lica: čitajuć, pišuć, spali, umrli itd. ali učeniji, najučeniji: 6) napokon: desni, lievi, zimni ili zimski, ljetni, mnogi, itd.

*Pò*bolji, *pò*deblji — *pò*najljepši, *pò*najveći itd. jesu posebni načini II. i III. stupnja.

X. Broj (numerale).

§. 91. Brojevi ili brojne rieči sklanjaju se ili kano samostavi ili kano pridjevi ili posebnim svojim načinom. U Hrvatskom jeziku ima ih devet vrstij: glavni, poredni, dielni, množni, kakvoće, samostavni, prislovni, družtveni, za lomke.

§. 92. *Glavni broj* (cardinale) odgovara na pitanje *koliko?*

0 nìštica (null, zerus)
1 jèdan jèdna jèdno
2 dvâ dvȉe dvâ
3 tri
4 čètir(i), (četire čètira) *)
5 pêt
6 šêst
7 sèdam
8 òsam
9 dèvêt
10 dèsêt
11 jedànaest **)
12 dvànaest
13 trìnaest
14 četŕnaest
15 pètnaest
16 šès(t)naest
17 sedàmnaest
18 osàmnaest
19 devètnaest
20 dvâdeset
21 dvâdeset i jedan (jedna, o)
22 dvadeset i dva (dvie, dva
itd.
30 trȉdeset
31 trȉdeset i jedan (jedna, jedno)

40 četrdèsêt
50 pe(t)dèsêt
60 šes(t)dèsêt
70 sedamdèsêt
80 osamdèsêt
90 deve(t)dèsêt
100 stô, stòtina
200 dvie (dvje) sta, dvie sti, dvie stje, dvie stòtine
300 tri sta, tri sti, tri stòtine
400 četir sta, četir(i) stòtine
500 pêt stô, pêt stòtînâ
600 šest sto, šest „
700 sedam sto, sedam stòtînâ
800 osam „, osam „
900 devet „ devet „
1000 tísuć tìsuća tisuće ***)
1100 tisuća ì stô
1205 tisuća, dvje sta ì pêt
2000 dvie tísuće
3000 tri „ ili tìsuća
4000 četir „ „ „
5000 pêt tìsûćâ
10000 deset tìsûćâ
21000 dvadeset ì jedna tisuća
23575 dvadeset tri tisuće tri sta sedamdeset i pet
100,000 sto tìsûćâ
1,000,000, tìsuća tìsûćâ, milijun.

*) Ovo se čuje mjestimice za ženski i srednji spol ovako razliko od mužkoga.

**) Skraćeno mjesto jedan na deset itd. govori se pako i: jedànês(t), dvànês(t), trinês(t), četŕnês(t), pètnês(t) itd; takodjer jedanajst, dvanajst itd; dvàest, triest, četr'est, pêset, šêset, sedàmdest; dvjesti (200), tristi (300), četirsti (400); broj je *tisuć* mužkoga ili ženskoga ili srednjega spola. — Pamti: u složenu broju metne se ì samo jedan put, i to pred zadnji broj.

***) Štokavsko *hiljada* ili *hiljado* je iz grštine, kajkavsko *jezero* iz Magjarštine.

§. 93 Glavni broji sklanjaju se ovako: 1.) *jedan*

	Jednina			*Množina*
1.	jèdan	jèdna	jèdno	jedni jedne jedna
2.	jednoga	jedne	jednoga	jednih
3.	jednomu	jednoj	jednomu	jednim
4.	jed(an) (noga)	jednu	jedno	jedne jedne jedna
5.	jedni, jedan	jedna	jedno	jedni jedne jedna
6.	jednim	jednom	jednim	jednimi
7.	jednom	jednoj	jednom	jednih

Pamti: *Jednom* mj. jednoč (jednucka), t. j. jedan krat, njekada itd.

Dvojine ne ima prema svojoj naravi. — Sklanja se daklje kano cieli pridjev na jaki osnov, prem da ne ima u 1 p. jedn. *i* ali se taj opet kaže u 5 p. jed., n. p. Ti jedni lažiću! — ti jedni horjatine!

2) *dva*; ne ima prema svojoj naravi ni jednine ni množine, nego samo dvojinu

1. 4. 5 dvâ dvie (dvje) dvâ
2. dvâjû dvîjû dvâjû
3. 6. dvama, dvima dvjema, dvama
7. dvàjû dvìjû dvàju (dvama, dvjema)

3) Ovako se sklanjaju: òba, obie il obje, òba, obadva, obàdvie, obje dvie, obadva.

4) *tri, četiri* sklanja se kano *dvie*.

5) pet, šest itd sami za sebe spola su ženskoga, sa samostavom su spola srednjega: *ovo* pet kûćâ, ovo deset glâvâ sitne marve itd. Prem da obično samostav (s pridjevom ili i sa zaimenicom) skladaju s 2p. mn. n .p. 7 brâtâ, devet Jugovîća: to se sklanjaju i sa svim pravilno, metnuv u 1. 4. i 5 p. samostav (s pridjevom i sa zaimenicom) u 2. p. množine; n. p.

1. pêt, šêst, sêdam itd. knjîga, ljûdij itd.
2. pètih, šèstih, sèdmih itd knjîgâ, ljûdij itd.
3. pètim, šèstim, sèdmim itd knjigam, ljudem itd.
4. i 5. pêt, šêst, sèdam itd knjîga, ljûdij itd.
6. pètimi, šèstimi, sèdmimi itd knjigami ljudmi itd.
7. pètih, šèstih, sèdmih itd knjigah, ljudih itd.

Pamti razliku u náglasu izmedju pètih i pêtih, šèstih i šêstih itd, jer su ovi drugi poredni broji. — Obično se iza priedloga broj ne sklanja: s dva, vola, s osam kônja itd.

§. 94. *Poredni broj* (ordinale) odgovara na pitanje *koj po redu (u redu, redom)?* Svi su ovi broji cieli pridjevi i od svakoga spola; svim svršuje spol kano osnov u pridjeva na jaki suglas, izim: treć*i*, *a*, *e*, i tisuć*i*, *a*, *e*, n. p. treće proljeće, tisuće godište.

1. pr̂vî, â, ô *)
2. drùgî, â. ô
3. trèćî, a ê **)
4. čètvrtî, a, o

*) Prem da je ovo kano pridjev cieloga oblika, ipak se sklada u prislovici kano kratki ili kano samostav: *s prva* t. j. s početka; sravni: zlo, (zla, zlu 2. p. mn. zâlâ), dobro (a, u itd, 2 p. mn. dòbârâ) itd.

**) Ali se govori i *treti, a, o.* i sklanja kano cieli pridjev.

5. pêtî	60. šesdèsêti
6. šêstî	70. sedamdèsêti
7. sêdmî	80. osamdèsêti
8. ôsmî	90. devedèsêti
9. dèvêti	100. stôtî
10. dèsêtî	200. dvjèstôtî
11. jèdanaesti	300. trìstôtî
12. dvànaesti	400. četìrstôtî
13. trìnaesti	500. pètstôtî
14. čètrnaesti	600. šèststôtî
15. pètnaesti	700. sedàmstôtî
16. šèstnaesti	800. osàmstôtì
17. sedàmnaesti	900. devètstôtî
18. osàmnaesti	1000. tisûćî, â, ê
19. devetnaesti	2000. dvjetìsûćî
20. dvâdeseti	10000. desettìsûćî
21. dvadeset i pȓvî itd	21375. dvadeset jedna tisuća, tri sta sedamdeset i peti
30. trîdeseti	100.000 sto tisûćî
31. trideset i prvi	1,000000 tìsûć tìsûćî ili milijúnski.
40. čètrdèsêti	
50. petdèsêti	

§. 95. *Dielni broj* (distributivum) odgovara na pitanje *po koliko svaki put? (svaki krat, na svaki diel)? po što?* pò jedan; pò dvâ, pò trî itd. ili *po jedan i jedan*, ili *jedan po jedan*, dva po dva itd., dotično po svojem spolu: po dvie itd. Ovi su broji prema latinskomu *singuli*, *bini* itd, a Njem. *je einer*, je zwei.

§. 96. *Množni broj* (multiplicativum) odgovara i kaže, *koliko putij je što uzeto*; srednjemu spolu broja (na-*o*) dometne se tvorka *vit*, *struk*, *gub*. Ovi se broji sklanjaju kano kratki ili kano cieli pridjevi, prema Lat. *plex*, a Njem. *fach*
jednòvit a, o ili jednovitî, â, ô
jednòstruk, a, o ili jednòstrukî, â, ô
jednògub, a, o ili jednògubî. â, o
dvovit, dvostruk, dvogub
trovit, trostruk trogub itd

§. 97. Brojevi *kakvoće* odgovaraju na pitanje, *od koliko vrstij* (kolikòvrst, a o) ili *od koliko načina?* Jesu pako dvojaki: prosti i sastavljeni.

a) *Prosti*: jedin (a, o) ili jedini (a, o), dvoj (a, e), troj (a, e), četver (a, o, ili četvor, a, o), peter (a, o, ili petor) itd itd deseter, jedanaester, dvadeseter, dvadeseter i jedin, — i dvoj itd; stoter, tisućer itd.

Ovi prosti služe na tri načina: 1) mjesto glavnoga broja za stvari *podvojne* (Njem. Paar): jedne čizme, dvoje rukavice, troje gaće itd. ali je razlika izmedj ovoga i glavnoga broja; koja? 2) za

razlike stvari: dvoj uzrok, troja čast, četvero polje itd. 3) kao samostav sr. spola o ljudih ili o životinjah mužkoga i ženskoga spola u 2. p. dvoje čeljadi, troje djetce, četvero čeljadi itd

Dvoj, dvojega itd, ali četver četver*a* ili četver*oga* itd.

b) *Sastavljeni:* jednovrst (a, o) ili jednovrstan (stna, o) ili jednovrstni (a, o), itd. dvovrst dvovrsti dvovrstan dvovrstni itd — sklanja se daklje ili kano kratki ili kano cieli pridjev.

Mjesto *dvovrst*, *trovrst* veli se takodjer *dvojak* (i, a, o) trojak (i, a, o); ali *ne* dalje: petak itd.

Pazi razliku izmedju *dvoje sukno* (zveifaches Tuch, duplex pannus), i izmedju *dvovrstno* (dvogubo, dvostruko, dvovito) *sukno* (zweierlei Tuch, pannus duoram generum); sukno dvojega cvieta (zweifärbig).

§. 98. *Broj samostav* (substantivale) odgovara na pitanje *koliko ljudi ili životînja istoga spola?* dvòjica, tròjica, četvèrica (ili četvorica), deseterica itd. sklanjaju se kano ženski sklon na *a*. Za prvi se kaže *jedan*, za sto *stòtina.*

Ovamo bi se mogli brojiti i samostavi na ìna (ne *ina*) n. p. dvojìna, trojìna itd.; tako je razlika izmedju *tròjica* (tri), i *trojìca* (sv. Trojsto). Medju brojeve samostave broje se i: i jedinica, dvica, trica, stòtica itd. jedìnka, dvojka, trojka itd. tè iz računice: jedinište, desetište, stotište itd. Tako i: pȑvîć, drúgîć, trètîć itd. t. j. prvi, drugi, treći po broju. Tako i pȑvaš, drùgaš t. j. u odboru ili redu itd. i: pȑvar, drùgâr, itd. t. j. u prikornom smislu; pȑvâk, trèćâk itd t. j. po godištu ili po razredu; šèstica, desètica itd. pètača, desetača, stotača itd. pètâk, šèstâk, desêtâk itd. petàkinja, desetàkinja o mjeri, o novcu itd. polòvnjak, desètâk, t. j. 10 komada. glava; desétak.

§. 99. *Broj prislovni* (adverbiale) odgovara dvojako na, pitanje *koliko krat* ili *koliko putij?* Jedan krat, jedan put, jednom, jedniž; dva krat, dva puta, dvaž, dvaždi; tri krat, tri puta, triž, triždi; četir krat, četir púta, četriž, četriždi; pet krat(i) pet pûtij; petiž, petiždi itd Njem. einmal, zweimal, Lat. semel, bis, ter itd). b) na pitanje *koje ili kada po redu* (adverbiale ordinale) samo srednjega spola: prvo, drugo, treće, četvrto itd ili kajkavski: prvič, drugoč (a ne drugič, jer bi se *g* radi *i* što je za njim morao presloviti u *ž*) tretič, četvrtič itd. (Lat. primo, secundo, tertio; Njem. erstens, zweitens).

§. 100. *Broj družtveni* (societatis) odgovara na pitanje: *koliko ih je sa mnom*, *s tobom*, *s njim*, *s njom itd?* Sâm (a, o), samòdrug (a, o; t. j. ja ili on i jošt jedan, drûg), samòtret itd. do šest, vrlo riedko do deset; sklanjaju se kano kratki ili kano cieli pridjevi: (Lat. solus, me, te, se, illo itd. altero, ego tertius. itd. me tertio itd, Njem. selbander, selbstdritt(er) itd.

§. 101. *Broj za lomke* (fractionis, Bruchzahl) odgovara na pitanje: *koja čest cielka?* ili *koliko dielova ili čestij cielka?*

$^1/_2$ **polovìna**	$^2/_3$ dvie trećine	$1^1/_2$ jedan (a, o) i pol
$^1/_3$ **trećìna**	$^3/_4$ tri četvrtìne	$2^1/_2$ dva (dvie) i pol
$^1/_4$ **četvrtìna**	$^4/_5$ četir petìne	$3^1/_3$ tri i trećìna
$^1/_5$ **petìna**	$^5/_6$ pet šestînâ	$4^2/_5$ četir i dvie petìne
itd	itd	itd

0.1 desetìna (ništica cieli i jedna desetìna)
1.23, jedan cieli, dvie desetìne tri stotìne (ili 123 stotìne)
12.307, dvanaest cielih, 3 desetìne i 7 tìsûćînâ
478.564 fr.. četir sta sedamdeset i osam forintij, petdeset i šest nòvčîćâ, i četir desetìne novčića (jednoga)
$^{11}/_{17}$. jedanaest sedamnaestînâ,
$^{23}/_{51}$, dvadeset i tri pedesetjednine,
$^{317}/_{562}$, tri sta sedamnaest, pet sto šestdeset dvojînâ.
$^{1210}/_{570}$, tisuć dviesta deset, pet sto sedamdesetînâ
$76^{34}/_{57}$, Sedamdeset i šest cielih, triest četir, petdeset sedmina itd
ili $^{11}/_{17}$, jedanaest prolom sedamnaest
$^{23}/_{51}$ 23 „ 51 itd
$^5/_{100}$. pet stotìna ili pet stotih itd. sklanjaju se pravilno kano samostavi.

§. 102. U lomaka valja osobito paziti na náglas, jer *stò-tina* znači 100 (sto), a *stotìna* znači stoti diel; jošte većma valja paziti na razliku u 2 p. množine, jer je od *stòtina* 2p. mn. *stòtînâ*, a od *stotìna* je 2p. mn. *stotînâ*, šèstina (6) a šestìna ($^1/_6$). Tvorka *ìna* znači što pojmovna, a *ina* (s naglasom na osnovu ili na inoj slovci pred ina) znači što tvarna, n. p. stàrina (star čovjek), starìna(antiquitas) srèdina (što je u sriedi), sredìna (pomišljeno mjesto)
ràvnina (planum ravno), ravnìna (planities)
pèćina (veliki kamen, hrid), pećìna (šupljina, velika peć)
gòdina (stvar što godi, kiša), godìna namišljena slast)
bȑdina (velo brdo), brdìna (krajina brdinasta, i tvar brda Gebirgsmasse)
Vísina (ime brda), visìna, višìna (altitudo, Höhe)
nòvina (stvar nova), novìna (novitas, Neuigkeit)
plànina (brdo), planìna (ravnica na brdu) itd ìstina, rázvalina, tàst-bina, junàčina, telètina, pukòtina, ljùdina, hàljina, lùpina, krájina, itd i izmedju jednìna, dvojìna, dubìna, širìna, duljìna ili dužìna, svjet-lìna, truhlìna, milìna, ljutìna, crnìna, oštrìna, hitrìna, bržìna vještìna itd.

XII. Glagol (verbum).

§. 103. Od neslovjenskih glagola razlikuje se Hrvatski glagol osobito *trajanjem čina*, jer je po tom:

1) *Svršen* *) (v. perfectivum), kada se ne može skladati u sadanjem vremenu s prislovom *sada*, n. p. skočim, skoknem;

2) *Nesvršen* (v. imperfectivum), kada se to može; n. p. skačem sada, preskakivam sada.

---

*) Od svršena glagola ne ima: pravo (sintaktično) sadanje vr., prilog i pričešće sad. vr., poluminulo vr., samostav glagolji; jer se glagol svršena čina po trajanju ne može rabiti u nesvršenu vremenu, načinu itd.

Od glagola, po trajanju *svršena čina* razlikuje se dvie vrsti: *hipan*, što mu se čin svrši u jedan hip, mah put, krat itd. n. p. skočim, prepišem itd; i *malotvoran*, **) što mu se čin svrši takodjer ne samo u jedan hip, mah, par, put, krat itd, nego i malo od toga čina; n. p. skoknem, trgnem.

Od glagola, po trajanju *nesvršena čina* razlikuju se takodjer dvie vrsti: *trajan*, što mu čin njeko vrieme traje, n. p. pišem, skačem itd: i *opetovan*, što mu čin traje i prestaje, opet traje i prestaje itd, n. p. preskakivam, davam.

§. 104. Po *činu ili djelatnosti*, kako naime glagol djeluje na osobu ili na stvar, razlikuju se glagoli

1) *nesmjerni* i to a) *osobni*, n. p. ležim, bježim itd
b) *neosobni*, n. p. grmi, puca itd
2) *smjerni* i to a) *priehodni*, n. p. čitam (knjigu), pišem (list).
b) *prečinjajući*, n. p. ženim sina, spremam sieno (t. j. moji ljudi, sluge itd.)
c) *nepriehodni* i to (čisto nepr.) *srednji*: idem (v. osobni); *povratni:* sjaji se, cakli se
3) *povratni* i to a) *osobni*, n. p. čudim se, nadam se;
b) *medjusobni* n. p. tuku se, paze se;
c) *slike trpne*, p. n. zviezda se vidi.

Ove razlike valja znati radi toga, jer: 1) od nesmjerna glagola ne ima pričešća trpne slike (ležan, bježan, skòčen itd); 2) jer je razlika u porabi vremena itd.

§. 105. Glagol se spreže; spreg (konjugacija) zove se promjena zadnje slovke glagolove po *osobi jednine i množine* (a samo u sastavljenih vremènih i *dvojine* i po *spolu)*, po *vremenu* i po *načinu*; prilog i pričešće se *sklanja.*

Dočetak (ali ne sva zadnja slovka) osobe zove se *znak osobe*; dočetak vremena ili načina zove se znak vremena ili načina.

§. 106. Od Hrvatskoga glagola sprežu se samo ova četir vremena *znakom*, jer su ostala sva sastavljena, tè im se spreg od ovih jednovitih dovodi:

vrieme sadanje (t. praesens, gegenwærtige Z.)
minulo (aorist, passato anteriore),
poluminulo (imperfekt, passato pendente), i
način zapovjedni (imperativ, gebietende Art)

§. 107. Znak je osobi za svako vrieme isti, i to

	u jednini	u množini
osobi I.	m	mo
II.	š, postao od *si* (sr. jesi)	te
III.	(t), odpao, osim u je*st*	nt (*t* je odpao, ali mu se vidi

traga u prilogu i u pričešću sadanjega vr. gdjeno se opet povrati (pišuć=pišu*t*j, pišući=pišutji).

**) Glagoli: skakutati, skaktati, pucketati, pijuckati, bockati, itd razlikuju se od malotvornih i trajanjem i značenjem i vanjskim likom, i jesu upravo umanjitelni (diminutiva, a nisu kao što ih njeki zovu frequentativa ili incoativa).

Ovi su se znaci osobe u sadanjem vr. skoro svi sačuvali il očevidno il im je traga, samo što su se njeki promienili; u minulom vremenu ostaše znaci samo II. i III. osobi množine; u poluminulom vr. u svoj množini; u zapovjednom načinu samo I. i II. osobi množine.

§. 108. Znak (vremena, načina, priloga i pričešća):

1) *sadanjega* vr. izgubio se i u staroj Slovjenštini, tè je i u Hrvaštini znak osobe ujedno znakom sadanjega vremena;
2) *minuloga* vr. jest *h*, i to s umetkom samo u njekih glagola,
3) *poluminuloga* vr. takodjer *h*, ali s umetkom *a*, u njekih *ja*;
4) *zapovjednoga načina i*;
5) *priloga sad vr. ć*;
6) „ *min. vr. v*;
7). neodr. nač. *ti*
8) kratkoga neodr. nač. *t*
9) *pričešća sad vr. ć* sa znakom spola : *ći*, *ća*, *će*,
10) „ I. *min. vr. vš.* sa znakom spola vš*i*, vš*a*, vš*e*;
11) „ II. „ „ *l* „ „ „ i to kratkoga oblika pridjevoga običnije, nego li cieloga;
12) „ *trpne slike n* ili *t*, i to s umetkom *e*;
13) *samostava glagoljega nje* (rjedje tje ili *će*),

Znaci se ovi dodavaju osnovu, ako je ovomu na kraju samoglas ili dvoglas, obično bez umetka: vidi-m, vidi-h, vidje-h itd; ako li mu je pako na kraju suglas, to s umetkom, i to tako da umetak sveže osnov sa znakom, n. p. reč-e-š, rek-o-h, itd.

Kakov umetak i gdje ga treba, naučit ćemo kod pojedinoga vremena, načina, itd.

§. 109. Kao što je u samostava, u pridjeva itd. osnov ono, što se sklanjanjem ne mienja, tako je i od glagola *osnov* ono, što se sprezanjem ne mienja; od glagola *hodati* osnov je *hoda*; jer izvedi bud koje vrieme ili način itd, ili sprezi bud s kojom osobom, ili s brojem, ili sa spolom, u svakom su vremenu, načinu itd, i u svakoj osobi ove dvie slovke *hoda* nepromienjene.

U Hrvatskoga glagola valjá razlikovat *dva osnova*, jer se od njih dovode sva vremèna, svi načini, svi prilozi, sva pričešća i sva trpna slika — ako i nisu oba ta osnova u svakoga glagola očita, jer su dosta putij oba jednaka, kano n. p. *hoda*, — i to:

I. *Osnov sadanjega vremena*; od njega se dovodi *sadanje vr.*, *prilog i pričešće sad. vr.* i *zapovjedni način.*

II. *Osnov neodrednoga načina;* od njega se dovode sva ostála vremèna, načini, prilozi i pričešća minulih vremena.

Kako to oboje biva, vidjeti ćemo, čim doznamo kako se glagoli redaju u rede i u razrede; jer se bez ovih ne možeš naučiti kako se spreže Hrvatski glagol.

Prije svega pamti ovo:

Osnov sad. vr. nadješ, ako odbaciš na kraju glagola u sad. vr. znak osobe; n. p. glagolu *predem* osnov je sadanjega vr. *prede.*

Osnov neodrednoga načina nadješ, odbaciv na kraju glagola u neodr. nač. znak neodrednoga načina *ti*; n. p. od glagola imati, pàsti, tresti, skubsti, reći, dignuti, vidjeti itd. osnov je neodr. n. ima, pad, tres, skub, rek, dignu, vidje itd. Kako je od pàsti, skubsti, reći osnov pad, skub, rek (a nije pas, skubs, reć), to ćemo doznati poslje.

Da se oba ova osnovà u mnogih glagola ne luče ničim, to je rečeno.

Po osnovu *neodrednoga načina* diele se glagoli Hrvatski na *rede*; po osnovu *sadanjega vremena* diele se u redih na razrede.

§, 110. Bez ogleda na sve ovo luče se jošte Hrvatski glagoli na dvie nejednake hrpe, od kojih se u drugu broji samo 7 glagola; luče se pako tim, što ovi drugi ne imaju umetka u sadanjem vremenu, dočim je u onih prvih umetak (*e*) u sadanjem vremenu stranom očit (pred-*e*-m), stranom sakrit (djèlam mjesto djelaam, a ovo mjesto djelaem; tako i nòsîm mjesto nosiim, a ovo mjesto nosiem).

Glagoli prve hrpe zovu se *glagoli s umetkom*, oni druge hrpe *glagoli bez umetka*, uzev *rieč umetak* u smislu obširnom.

Prvi se diele po tom, da li je i kakov im je umetak u neodrednom načinu, na *šest rêda*, što se ovako redaju:

I.	Red	bez	umetka	u	neodrednom	načinu;	
II.	„	s	umetkom	„	„	„	-nu-(ti);
III.	„	„	„	„	„	„	dvoglas *ie* ili-*je*-(ti);
IV.	„	„	„	„	„	„	-i-(ti);
V.	„	„	„	„	„	„	-a-(ti);
VI.	„	„	„	„	„	„	-va-(ti).

— Može se reći: osnov neodr. nač. svršuje u II. R. na *nu*, u III. R. na dvoglas, itd.

Od ovih se rêda luče I. III. V. i VI. jošte i na razrede po sadanjem vremenu, jer se ovo izvodi razliko u pojedinom razredu; n. p. I. Reda: presti pre*d*em, a čuti ču*j*em itd; III. vidjeti vi*d*im, a bdjeti bd*ij*em itd; V. vladati vla*da*m, a kazati kažem itd. VI. R. davati davam, a vojevati vo*juj*em, itd. — Red II. i IV. ne luče se na razrede.

Prva hrpa: Glagoli s umetkom.

I. Red (su 6 razrêda).

§. 111. U ovaj se red broje glagoli, što im nije umetka u neodrednom načinu; razredi se luče po suglasu ili po samoglasu na kraju osnova, a osnov im je ili sam koren, ili mu je očito blizu.

§. 112. U 1. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *zubni* suglas *d*, *t*; od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, ovi: klad, pad, djed, sjed, (kid).

nesvršena čina: krad, (bled *) u Mikalji, odavlje bluditi), gred, jed, pred, ved, id **) bod, bljud (bljusti, bdjeti, čuvati): rast ***), (čat, odatlje pošten mj. poč(a) ten, čatem, čatiti, čitati, počitovati itd.), cvat, cviet, plet, mèt (odatlje mètla, mèsti metlom), mèt (odatlje metnuti, mjesto), mét (odatlje mútiti), mét (miesiti, miešati), gnjet, (s-, sus-, ob-)ret, (kret, odatlje òkretoh, (grt, odatlje sgrtoh).

§. 113. U 2. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *sični* suglas *s*, *z* (na *c* nije nijednoga); od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, nijedan;

nesvršena čina: pás, pás, (odatlje spásti, spasoh, spasiti), sas, nès, nés, (u)gas, trés, (drs, odatlje drsoh, zadrslo mi se nješto pod nohat, drsnuti, drsati), (krs, odatlje uzkrs mj. uzkrsl t. j. uzkrsao), (kis, odatlje pòkisoh t. j. pomoknuh); (čez, odatlje: kamo ìzčeze), ljez (uljezoh), grez, vez (prevezem), véz (vezilja vêzê), griz, (mrz, odatlje smrzla, mrzla voda, prèmrzoh od ciče zime), vrz (uvrzao sam konac u iglu), muz, puz (popuzoh, spuzao spuzla spuzlo, spuzlica spuzlina t. j. paledica).

§. 114. U 3. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *ustneni* suglas *p*, *b*, *v* (na *m* i na *f* nije nijednoga); od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, nijedan;

nesvršena čina: greb, zeb, gib, dub, skub; tep, hrop (hropsti hrkati na javi, težko dihati), sop (sopsti u dude, sopèla t. j. svirati), crp ili criep, (drp, drpsti drpati, derati); pljev, (zjev, zjevsti zievati, čovjek zieva, vrata zjevu, rêžê), živ (živsti, odatlje živu, živuć, živoh, živjeti).

§. 115. U 4. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *grleni* suglas *k*, *g*, *h*, (na *h* je riedak neodr. nač. i sad. sr); od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, ovi: mak, tak, klek, rek, cik, klik, nik, pek ili pik (zmija ili savjest), vik, mok, crk, mrk, (muk), puk, zuk, tisk, pȑsk, pŕsk, krk; bjeg, lèg, ljeg, breg ili brg, seg, tèg, tég, dig, stig, drg, trg, vrg;

nesvršena čina: sjek (sad. vr. siek), pek (o pecivu), brek, tek, tuk, vuk, tȑk, tŕk; lég, preg, streg, žeg, strig, mog, (prug odatlje

*) Neobični osnovi ili oblici metnuti su medju kvake ( ); tako n. p. kidem, od kisti nije obično, al je obično minulo vr. òčkidoh.

**) Radi neodrednoga načina *isti*, *obisli obidovati* itd. mj. *iti*, *ići*, *obiti obići* itd; pričešća se uzimlju od *šd* (sravni šed, šet, hod), dodav mu preda-nj *i*; iša(d)l, išal, išao išla išlo itd. Sravni jošte i pričešće trpne slike: (na)šast, našasta, našasto, prišašće (advent), došašće itd.

***) Pazi niže kod neodr. nač: rast-ti=rass-ti=ras-ti.

sprugoh, sprugao sprugla spruglo, pruglo); vrh ili vrieh (odatlje vršem, vrhoh, vrhao vrhla vrhlo, od vrieh samo neodr. nač. vrieći, vrći), (dah dahoh, izdahla), (kah, okahao konj, okihavjeo), (rah, rahla zemlja, rahao kruh), (plah, oteklina splahla), (sah, usahla mi ruka!), (veh, uvehlo cvieće), (prh, prhlo meso), (buh, nabuhla lica), (duh, naduhla rana), (puh, puhla medjedina), (truh, truhlo drvo), (tuh, zatuhlo ili tuhlo vino, tuhla soba).

§. 116. U 5. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *nosni* suglas *m*, *n* (prem da osnov neodr. nač. svršuje na samoglas *e*); jednomu je glagolu na kraju osnova. sad. vr. *p* (prem da osnov neodr. nač. svršuje na samoglas *u*); od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, samo sastavljeni s priedlogom, svi: (po) čm-, po-čé-ti; (na)dm- na-dé-ti; (u)jm-, u-jé-ti; (u) zm-, uzé-ti; (o)tm-, o-té-ti; (za) pn-, za-pé-ti; (raz)tn-, raz-té-ti; (za)žm-, za-žeći (ožimati rukama), (u) sp-, u-su-ti;

nesvršena čina: žn-, (a žèti, sŕpom), kun (pravije kln, nu *l* nije samoglas u književnom jeziku, ako i jest jošt dandanas u čàkavštini; osn. neodr. nač. klé).

§. 117. U 6. *razred* broje se glagoli, što im je na kraju osnova *samoglas a*, *i*, *u*, *r*, jednomu i samoglas *l*, i njeki iz III. Reda, 2. razreda na dvoglas *je.*; od tih su glagola po trajanju:

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom: da, ču, *) sta;

nesvršena čina

na *a*: valja, ima, zna, m ora,
na *i*: bi, li, kli, pli, mi, gni (ili gnji), pi, ri, bri, gri, kri, si, ši, ti, vi, ži **);
na *u*: (ob)u, ču, ***) du, ku, plu, slu, snu, ru, tru, su zu, klju, plju; †)
na *r*: dr, mr, pr, tr, str, vr, cvr, zr, žr (ili ždr), ††)
na *l*: ml (mljeti meljem);
na dvoglas *je*: htje, smje, umje. *)

II. Red (bez razreda).

§. 118. U ovaj se red broje glagoli, što im je umetak u neodrednom načinu-*nu*-. Od tih su glagola po trajanju:

---

*) Ove osnove veže *d* s umetkom *e* u sad. vr.: da-d-e-m, htje-d-em, tako i u min. i u polum. vr. moradoh, ne smje-d-ijah. Ovi se glagoli ne luče ničim, osim spregom, kada su I. V. ili I. i III. R.

**) Ovi su svi jednoslovačni, u neodr. nač. dvoslovačni; tè se tim razlikuju od IV. Reda, gdjeno su svi osnovi dvoslovačni, dakle u neodr. nač. troslovačni: loviti.

***) Čuti je po trajanju svršena i nesvršena čina.

†) Od ovih oni s 2 suglasa na početku osnova, ali da nije drugi jotovan, imaše u staroj knjizi u sad. vr. *u* oslabljen u *o*, pa onda *v* zieva radi, n. p. *slovem* mjesto domašnjega slujem.

††) Sad. vr. drem, mrem, prem, trem, strem, vrem, cvrem, zrem, žrem, ždrem ali i: derem, terem i tarem, žerem i žderem, ostali (mr, pr, str, vr, cvr, zr) ne naspore u sad. vr.

svršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, ovi: **sva-nu, -si-nu**, mog-nu, pre(d)-nu, ba(h)-nu, zi-nu, **kos,-nu, cik-nu, klik-nu, vik-nu,rik-nu.** itd.;

nesvršena čina: gi(b)-nu, bri(g)-nu, top-nu, gluh-nu, ze-nu, sah-nu, veh-nu, truh-nu, mok-nu, mrk-nu, gas-nu, kis-nu, čez-nu, grez-nu, mrz-nu, tuh-nu ili tuk-nu, cik-nu, tr(p)-nu, gr(t)-nu, smag-nu. Od svih ovih nijedan nije priehodan, nego su svi, osim *brinuti se*, osobno ili neosobno srednji, ipak ne ima od nijednoga izmedju njih poluminuloga vremena. *)

III. Red, s 3 razreda.

§ 119. U ovaj se red broje glagoli, što im je umetak u neodrednom načinu *dvoglas*, i to, ako je taj osnov jednoslovčan i ako je u ekavštini ili u ikavštini obloga naglasa iza suglasa *r* tada je dvoglas *ie*, iza ostalih je suglasa kratkoga naglasa, daklje *je* naglašen, a u dvoslovačnom osnovu neodr. nač. jest bez naglasa, daklje opet *je*; tim se jur razlikuju na tri razreda po neodr. nač.

§. 120. U *1. razred* broje se glagoli, što im je osnov jednoslovčan, nasporjeo sa samoglasa *r* u naglašenu slovku *rie*, tè im je isti osnov i za neodr. način i za sad. vr. (bez umetka *e* **); to su glagoli isti što i I. R. 6. r. na samoglas *r*; po trajanju su *nesvršena čina*, osim sastavljenih s priedlogom, svi: drie, mrie, prie, trie, strie, vrie, cvrie, zrie, žrie, ždrie.

Ovamo se broji rie(ti=reći) i (do)*nie*, al je od ovoga, kano i od svih ovoga razreda u običaju danas samo neodr. nač. i min. vr.; u staroj knjizi dakako mnogo više.

§. 121. U *2. razred* broje se glagoli, što im je umetak sadanjega vr. očit *e* iza umetka neodr. nač. (*je*), tako da radi j, umetnutoga radi zieva, postanu dvie jednake slovke, obje jotane (-je-j-e), čega Hrvaština ne trpi, tè za to prvu slovku *je* oslabi u *i*; n. p. smje-ti, smje-j-e-m=smijem. Po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, svi: dje, bdje, pje, mlje, umje, mnje, plje, spje, htje, hotje, smje, štje.

---

*) Ovi se glagoli mogu izreći i inako, te se glede toga razlikuju na četir hrpe.

1). Srednji osobni postanu osobno povratni: ginem, gubim se; sahnem, sušim se; moknem, močim se; mrknem, mr(a)čim se; tonem, topim se.

2) Mjesto *brinuti se* govori se i *brižiti se*.

3). Srednji osobni ostanu srednji osobni, ali se pretvori glagol II. Reda u viši red: trnem, trpim; čeznem čezam (ili I. r. čezem), greznem, grezem; gluhnem, glušim ili ogluhujem; mrznem, mrzem; grnem, grčem; tuhnem, tušim.

4). Ne mogu se izreći osim opisivanjem: zenem, gasnem, kisnem, smagnem, vehnem, truhnem (? trošim se), tuknem, ciknem (u smislu nakiselo, valjda premješteni suglasi *kis*).

**) Radi toga, što ne primaju u sad. vr. umetka *e*, ne mogu se ovi glagoli brojiti u I. R.

§. 122. U *3 razred* broje se glagoli, što im je osnov neodr. nač. dvoslovčan, *je* bez naglasa, i što im se taj *je* u osnovu sadanjega vr. oslabi u *i*; po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, svi: vidje, bliedje, rudje, ludje, siedje, smrdje, štedje, buktje, žutje, plamtje, letje, (o)sirotje, hitje; kipje, skupje, sliep(l)je, trp(l)je, grm(l)je, (o) niem(l)je; bielje, bolje, volje, želje, (o)milje, (o)golje itd.

Svi su osobno ili neosobno srednji.

IV. Red (bez razreda).

§. 123. U ovaj se red broje glagoli, što im je umetak neodrednoga načina *i*, **) a u sad. vr. umetak *e* postane *i*, te s onim prvim slije se u obli *î*; po trajanju su ti glagoli:

svršena čina, ovi: rani, (u)dari; rodi, lati, plati, vrati, pusti; spremi, javi, stavi, djipi, dùpi, kúpi, lùpi, sopi; baci, spasi, klisi; skoči, kroči, ili korači, pruži, maši, rieši, liši, ćúši; vidi *).

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, ovi: gadi, gladi, hodi, pati, kiti; mazi, lizi, kosi, časi; túpi, vabi, krivi, lomi; kùći, množi, grieši; taji, noći; žali, hrani, žari itd.

V. Red s 5 razrêda.

§. 124. U ovaj se red broje glagoli, što im je umetak neodrednoga načina *a*. Radi razlikosti, kako se izvodi sadanje vrieme, luče se na 5 razrêda.

§. 125. U *1. razred* broje se glagoli, što im je umetak sadanjega vremena *e*, što izza *a* od osnove neodr. nač. naspori u *a*, i s onim se *a* slije u *â*; po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina, osim *da*, *ščepa*, i osim sastavljenih s priedlogom, svi: djela, sedla, kalja, valja, kara, para; nada, gadja, hoda, pita, vieća; vreba, búba, ima, kopa, lúpa; čeka, šika, ruga; peca, puca; priča, vienča, sluša itd. od tkati ima troje sad. vr. tkam, tkem, ili tčem (2. r.), po *tkam* se broji u ovoj razred.

§. 126. U *2. razred* broje se glagoli, što im je umetak sadanjega vremena *e* s umehačnim pred njim suglasom, osim *r*; po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina, osim *kazati* ***) (reći) i sastavljenih s priedlogom, svi: kašlja, penja, dera, gloda, gleda, lieta, drhta; zoba, driema, prima, sipa; skaka, nijeka, laga, struga, kiha, duha; nica, klica, kasa, česa, maza, veza, niza itd.

---

*) Viditi je po trajanju svršena i nesvršena čina.

**) Sr. glagole I. R., 6. r. na *i*, i pamti razliku.

***) Kazati (reći) je po trajanju svršena i nesvršena, a kazati (prstom) nesvršena čina.

§. 127. U *3. razred* broje se glagoli, što im osnov sadanjega vremena naspori, a umetak im je *e*; po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, svi: sla (šalje šilje šlje), kla (kolje), zva (zove), bra (bere), pra (pere), gna (žene); žga (žge, žde) broji se ovamo samo radi toga, što bi moralo biti *žgati* žžem, pa je drugi *ž* preslovio se radi blagoglasja u *g* i u *d*.

§. 128. U *4. razred* broje se glagoli, što im je umetak sadanjega vremena *i* radi toga, što bi im umetak neodrednoga načina morao biti *je*, ali ga Hrvaština iza ustnih suglasa (j, č, ž, š, žd, št), preslovi u *a*, tè su u starom jeziku bili ovi glagoli III. R.; po trajanju ti su glagoli:

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, svi: beča, ječa, kleča, meča, dreča, kreča, veča, skviča, zve(n)ča, cića, kriča, trča, buča, čuča, huča, muča, ruča, zuča, br(e)(n)ča, krča, vr(n)ča, kvrča, kovrča, cvrča; bježa, leža, reža, drža; diša; bleja, boja, poja, stoja, buja, huja, zuja; *) drežda, zvižda, njišta, pišta, tišta, pljušta, šušta, — Svi su srednji, osim bojati *se* i držati.

Ovamo se broji i *spa*(ti, spim).

§. 129. U *5. razred* broje se glagoli, što im umetak sadanjega vremena *e* stoji iza *j* što je zieva radi, jer osnov neodr. nač. svršuje na *ja*; ove osnove na *ja* lasno je razlikovat od onih 4. razreda tim, što je onaj *j* samo iza *a* ili *i* (nikada iza e, o, u — sravni s 4. razr.); po trajanju čina ti su glagoli:

nesvršena čina, osim sastavljenih s priedlogom, svi: baja, čaja, haja, kaja, laja, traja, sjaja, staja, smija, sija, brija, grija, vija; daklje stojati (4. r.) stojim, a stajati (5. r.) stajem.

VI. Red s 2 razreda.

§. 130. U ovaj se red broje glagoli, što im je umetak neodrednoga načina *va*; jer pako pred ovim *va* mogu biti samoglasi a, e, i o, u (r samo nasporjeo t. j. rie.) i dvoglas *ie*; a jer ob ovih stoji umetak sadanjega vr., štono čini da se oti samoglasi ne promiene, te se tada ni *v* ne mienja — ili se oti samoglasi promiene, pa se i *v* promieni u *j*: to se luče glagoli ovoga reda na dva razreda,

§. 131. U *1. razred* broje se glagoli, što im se ne mienja u sadanjem vremenu samoglas ni naglas *á*, *í*, *ie*, daklje niti *v*; po trajanju su ti glagoli:

nesvršena čina i to opetovni (nisu samo prema značenju trajni): dava, popucava, ojačava, izpričava, vjenčava, dokidava, ošvava, poslušava, prosijava itd; zabunjiva, prodanjiva, prekupljiva, dariva, cjeliva, podkuriva, uresiva itd. dozvolieva, uevilieva, prozelenieva, odrieva, zavrieva, prebdieva, razumieva, dospieva, zahtieva, itd.

*) Sravni 5. razred.

§. 132. U *2. razred* broje se glagoli, što im se u sadanjem vremenu mienja i samoglas *è*, *ò*, u *u*, daklje *ev*, *ov*, u *uj*; po trajanju su ti glagoli:

Nesvršena čina (osim: darova, imenova, očitava) svi ostali: bojeva, vojeva, kraljeva, careva, božićeva, noćeva itd.; bolova, vjerova, banova, gladova, zimova, jadova, kmetova, ludova, poštova, četova, svjetova, milova itd; kljuva, pljuva, bljuva itd.

XII. Od kuda, čim i kako izvode se vremèna, načini, prilozi i pričešća.

§. 133. O tom pamti ovo dvoje:

A. Od osnova sadanjega vremena dovodi se:

I. sadanje vrieme (praesens),
II. prilog i pričešće sadanjega vremena, (gerundium i participium praesentis),
III. zapovjedni način (modus imperativus).

B. Od osnova neodrednoga načina dovodi se:

I. neodredni način (m. infinitivus), i to cieli i skraćeni,
II. kratki neodr. način (supinum),
III. minulo vrieme (aorist),
IV. poluminulo vrieme (imperfectum),
V. prilog i pričešće I. minuloga vr. (gerundium i participium præteriti I.).
VI. prilog i pričešće *II.* min. vr. (ger. i part. præt. *II*),
VII. prilog i pričešće min. vr. trpne slike (ger. i part .præt. passivi),
VIII. samostav glagola (substantivum verbale).

A. Od osnova sadanjega vremena dovodi se:

I. Sadanje vrieme.

§. 134. S očitim i nepromienjenim umetkom *e*, glagoli *I. Reda*, 1, 2, 3, 4. i 5. razreda; jedem, grizem, tepem, siečem, začmem; siečem, vržem, vršem postaše od siecie, vrzi-e, vrsi-e ovako: dvoglasu *ie* nije ovdje mjesta; oslabiv ga postane *je*, takodjer dvoglas; valja ga daklje razstaviti i *j* sliti sa suglasom pred njim, a *e* sa znakom osobe:

siec-i-e-m	vrz-i-e-m	vrs-i-e-m
siec-je-m	vrz-je-m	vrs-je-m
siecj-e-m	vrzj-e-m	vrsj-e-m
sieč-e-m	vrž-e-m	vrš-e-m.

Glagoli 6. r. na *a* i III. R. 2. na *je*; ovaj *a* i *je* spoji *d* zieva radi s umetkom *e*: ima-d-em itd. htje-d-em; one na *i* i *u* ovaj *i* i *u* spoji *j* zieva radi s umetkom *e*: li-j-em, ču-j-em itd. dobi-j-em ili dobudem (dobiti); na samoglas *r* njeki s nasporom, njeki bez naspora sr. §. 117.

Pamti: *žanjem*, *žnjem i žnem* (prema ostalim ovoga 5. r. pravilno) od žèti (srpom).

§. 135. *Glagoli II.* Reda od osnova neodrednoga načina *nu* odbace *u*, a mjesto njega uzmu umetak *e*: dign*u*, dign*e*m.

§. 136. *Glagoli III.* R. 1 r. postali od nasporjeloga i naglašenoga samoglasa *r* u *rie*, ne promiene ga: mrie-ti mriem.

Glagoli 2. r. oslabe dvoglas *je*, što je naglašen, u *i*, jer podvojne jotacije osobito s istim samoglasom ne trpi Hrvaština: bd-i-j-em mjesto bdjejem. *)

Glagoli 3. r. oslabe dvoglas *je*, jer je bez naglasa, u *i*, kojemu se umetak *e* prilagodi, postao prije *i*, odatlje: vidjeti, vidîm.

§. 137. *Glagoli IV.* R. primaju na isti način umetak *e*, štono se prilagodiv takodjer postane *i*, odatlje *î*: hvaliti, hvali-e-m hvali-i-m, hvalîm.

§. 138. *Glagoli V. R.* 1. r. primaju umetak *e*, nasporjeo dakako radi *a*, što je pred njimi preslovio se takodjer u *a*, daklje â: tjerati, od tjera-em, tjera-a-m, tjerâm.

§. 139. *Glagoli 2. r.* primaju umetak *e*, radi kojega se umehča suglas pred njim pomoćju samoglasa *i* — izim ako je taj suglas *r*, kojno ne trpi jotacije; valja daklje ovdje kano i u I. R. na k, g, h, razlikovati dva osnova sad. vr. jedan prvotni (negotov) na *i*, i jedan drugotni (gotov) na *e*:

gloda-ti, glodi,	glodi-em,	glod-je-m,	glodj-e-m;
lieta-ti, lieti,	liet-i-e-m,	liet-je-m,	lie(tj)ć-e-m;
skaka-ti, skaci **).	skac-i-e-m,	skac-je-m	ska(cj)č-e-m
laga-ti, lazi **),	laz-i-e-m,	laz-je-m,,	la(zj) ž-e-m;
mahati, masi **),	mas-i-e-m,	mas-je-m,	ma(sj)š-e-m;
nica-ti, nici **),	nic-i-e-m,	nic-je-m,	ni(cj)č-e-m;
česa-ti, česi **),	čes-i-e-m,	čes-je-m,	če(sj)š-e-m;
veza-ti, vezi **),	vez-i-e-m,	vez-je-m,	ve(zj)ž-em.

Ovo pravilo potvrdjuju i glagoli oni, što im je u korenu suglas ustmeni, p, b, m, (na *v* i f nije nijednoga glagola ovoga razreda), štono se ne slije nijedan od onih s *j*, te se za to mora umetnuti radi lasnijega izgovora blagoglasni *l*:

zoba-ti, zob-i, zob-i-e-m, zob-je-m, zoblj-e-m;
sipa-ti, sip-i, sip-i-e-m, sip-je-m, siplj-e-m;
prima-ti, prim-i, prim-i-e-m, prim-je-m, primlj-e-m.

Ako je samoglas jur jotovan, to mu ne treba onoga osnova na *i* prem da bi se i to moglo protumačiti istim načinom, a tako i iza *r:*

kašljati, kašlj-i, kašlj-i-e-m, kašlj-je-m, kašlj(j)em
penja-ti, penj-i, penj-i-e-m, penj-je-m, penj(j)e-m, gdjeno je očiviesto, da se drugi *j* mora izbaciti; tako i:
dera-ti, der-i, der-i-e-m, der-je-m, der(j)-e-m.

*) Ne valja daklje (od *umjeti*) umiem, oni umiu, nego umijem, oni umiju; ovo se razlikuje od umijem umiju (od umiti) naglasom, jer je od ùmjeti ùmijem, a od umiti umìjem.

**) Skaci, la*z*i ma*s*i a ne ska*k*i, la*g*i ma*h*i jer *k*, *g*, *h*, ne trpi Hrvaština pred slabimi samoglasi *e*, *i*.

§. 140. *Glagoli* 3. *r.* s nasporjelim osnovom. v. §. 127.

§. 141. *Glagoli 4. r.*; ovaj *a* u osnovu neodr. nač. valja pretvoriti u stariji oblik *je* (Sr. §. 128.), tè ovoga oslabiti u *i*, a umetak *e* prilagoditi mu, te postane: boja-ti, boje, bo-i-e-m, bo-ii-m, i *j* zieva radi umetnuti bo-j-î-m; tako i:

krièa-ti, krič-je, krič-i-e-m, krič-i-i-m, krič-î-m;
bježa-ti, bjež-je, bjež-i-e-m, bjež-i-i-m, bjež-î-m;
zvižda-ti, zvižd-je, zvižd-i-e-m, zvižd-i-i-m, zvižd-î-m,
tišta-ti, tišt-je, tišt-i-e-m, tišt-i-i-m, tišt-î-m
spa-ti, sp-je, sp-i-e-m, sp-i-i-m, sp-î-m.

§. 142. *Glagoli 5. r.*; *j* što je u osnovu neorednoga načina ostaje i u osnovu sad. vr. pred umetkom *e*: baja-ti, ba-j-e-m itd.

§. 143. *Glagoli VI. R. I, r.* ne mienjaju niti samoglasa pred *v* u osnovi neodr. nač. niti náglasa; umetak je *e*, što naspori u *a*, i prilagodiv se s onim *a* čini â:
izpričáva, izpričava-e, izpričáva-a, izpričâvâ-m,
daríva, daríva-e, daríva-a, darîvâ-m
dospièva, dospièva-e, dospièva-a, dospièvâ-m;
ali se čuje od glagola na-*iva* sad. vr. na-*uje*, n. p. svršivati svršujem, što je ipak samo prema svrševati ili svršovati pravilno.

§. 144. *Glagoli 2. r.* mienjaju *è*, *ò*, u *u* (bez naglasa, *ù* pred *v* u osn. neodr. nač. ostaje *ù*,) daklje *ev*, *ov*, u *u* (*j* je radi zieva); umetak je *e*; izgubljeni naglas skoči natrag za jednu slovku: bojèva, bòj-u-j-e; bolòva, bòl-u-j-e; ključva, kljù-j-e.

§. 145. O III. osobi množine sad. vr. pamti:

1. Kojim se glagolom gotov osnov sad. vr. svršuje na *a*, tù spoji znak III. os. mn. *ont* s osnovom suglas *j* radi zieva; *t* je odpao od znaka *ont* (ali se povrati u prilogu i u pričešću, sad. vr.), a *on* preslovi Hrvaština u *û*:
čita-ont, čita-j-on(t), čita-j-u.

2. Kojim se glagolom gotov osnov sad. vr. svršuje na *e*, tù se spoji znak *ont* s osnovom, *e* se ili slije u skraćenoj slovci *eont* u *u*(t), ili se prilagodi slovci *u*, i postane *û* a *t* odpade:
jede-ont, jed-eon(t), jede-u, jed-u-u, jedû ili jed-o-nt, jedu.

3. Kojim glagolom gotov osnov svršuje na *i*, tù se spoji znak *ont*, odbaciv prije *o* i *t*, daklje samo *u* s osnovom, pa se tada *in* preslovi u *e*, prem da bi bilo pravilnije s umetnutim *j* ili *d* radi zieva: kao što se mnogo i govori; daklje:
hodi-(o)n(t), hodin, hod-e mjesto: hodi-ont, hodi-u(t,) hodi-j-u hodi-d-u. (Pamti: hòdien hodíjen hodíje, uz Dóbru).

4. Glagoli I. R. 4. r., što im je na kraju osnova neod. nač. grleni suglas *k*, *g*, *h*, preslove u III. os. mn. ustni *č*, *ž*, *š*, opet u grleni *k*, *g*, *h*, jer iza njega sliedi jaki suglas *u*: rek, reci, reci-e, rec-je, reč-e, rečem, rečeš, rečemo, rečete reku.
dig, dizi, dizi-e, diz-je diž-e, dižem, dižeš, dižemo, dižete digu.
vrh, vrsi, vrsi-e, vrs-je vrš-e, vršem, vršeš, vršemo, vršete vrhu.

Glagol I. R. 4. r. *mog* i III. R. 2. r. *htje*, *hotje* preslove u I. os. jednine *em* u *u*: mogu, ću (od htju), hoću; ali u složnih *pomog*, *prohtje* sprežu se pravilno: pomòžem, prohtijem. — Tako se govori i I. os. jed: *vidju*, *velju*, *reku* itd. mjesto; vidim, velim, rečem.

II. Prilog i pričešće sadanjega vremena (glagola nesvršena).

§. 146. Od III. os. množine sadanjega vremena (glagola nesvršena) dovodi se

I. *prilog sadanjega vremena* (gerundium præsentis) znakom izvornim (ont) i to jotovanim (umehačnim) *tj*; *) jer Hrvaština ne trpi na kraju slovke tj, to se on preslovi u ustni *ć*: prêdûć, trêsuć, žîvûć, vûkûć, kûnûć, znàdûć, lìjûć, čùjûć, dèrûć; brìnûć **); bdìjûć, zrìjûć, sjèdêć; hrânêć; pùcâjûć, pîšûć, zòvûć, klèčêć, hâjûć; dâvâjûć, darîvâjûć, dospièvâjûć, bòjujûć, bòlujûć, kljùjûć.

Náglas je na zadnjoj slovci *obao*, a predzadnja se ravna po ovo*m* i po izvornom naglasu.

Prilog ovaj rabi ili ovako za sva tri spola i broja ili kano pridjev kratkoga oblika, pa se tako i naglas ravna, t. j. u mužkom spolu ne ima znaka, u ženskom se dodaje *a* (bez naglasa), a u srednjem *e* (bez naglasa); prema tomu i množini znaci su bez naglasa kano i u dvojini. ***)

Kada rabi kano pridjev kratkoga oblika tada se i sklanja kano takov pridjev; sr. sklon §. 77.

Prem da je od glagola htjeti i hotjeti III. os. mn. *će*. i hoće, to je prislov ipak od prvoga htêć ili *htijuć*, a od drugoga *hoteć*, radi toga, da ne bude *ć* dva puta, na početku i na dočetku u istoj slovci.

Od ovoga su priloga jošte dva oblika ponješto u običaju a) glêdê, mimogrêdê itd. osobito ima toga više u starijoj knjizi, b) hodećki, stojećki, ležećki, klećke i klećki, stupaćki (mj. stupajućki) itd. c) glèdâjê, nòsê, itd.

Pamti: živuć, goruć, letuć, stari su oblici prema III. os. mn. na-*ontj*, prem da bi *živuć* moglo biti od *živsti*.

Prilog, bio kojega vremena, rabi kano pridjev kratki u skraćenoj izreci, kad je izpušten veznik (kada, jer, budući itd.) a pričešće, kano cieli pridjev, kad je izpuštena odnosna zaimenica (koj, a, e).

§. 147. *Pričešće sadanjega vremena* (participium præsentis) za mužki spol *î*, za ženski *â*, za srednji *ê*; t. j. kao što je prilog upravo pridjev kratkoga oblika, tako je i pričešće pridjev cieloga oblika s naglašenim znakom kao u pridjeva, tè se tako i sklanja u sva tri spola i u sva tri broja; sr. sklon §. 78.

*) Razumieva se samo sobom, da se daklje pravilno dovodi od osnova sadanjega vremena.

**) Od II. Reda ovaj prislov nije običan.

***) Ovaj se prislov govori i na *ći* (ali je ovdje *i* bez naglasa) za sve broje i za sve spole; nu da ne bude smetnje, bolje je toga se kaniti.

§. 148. *Zapovjedni način* (imperativ) znakom *i*; znaka osobe nestalo je u II. i III. jednine, a u I. i II. mn. prima znake *mo* i *te*. *)

Znak zap. nač. *i* dodaje se osnovu sadanjega vremena, i to

a) Svršuje li taj osnov na *a*, to mora *i* iza njega oslabjeti i postati *j*, jer se ni jedna slovka u Hrvaštini ne svršuje na *i* iza *a* t. j. na *ai*, daklje:

tjera-i, tjeraj ti, tjeraj on, tjerajmo mi, tjerajte vi.
izpričava-i, izpričavaj ti, on, itd.
dariva-i, darivaj ti, on itd
dospieva-i, dospievaj ti, on, itd.

b) Ako li je osnovu na kraju *e*, to mora iza njega takodjer oslabjeti *i* i postati *j*; ali Hrvaština ne ima ni jedne slovke niti rieči što bi na kraju slovke bio dvoglas *ej*; za to i taj oslabi i postane *i*; n. p.

I. R. sjed-e, sjed-e-i, sjed-ej, sjed-i ti, on, sjedimo, sjedite.

griz-e, grize-i, griz-ej, grizi;
tep-e, tep-e-i, tep-ej, tepi;
sieč-e, sieč-e-i, sieč-ej, sieci **)
začm-e, začm-e-i, začm-ej, začmi;
znad-e, znad-e-i, znad-ej, znadi;
bi-j-e, bi-j-e-i, bij-ej, bij-i, bijj=bij; ***)
ču-j-e, ču-je-i, čuj-j-ej, čuji, čujj=čuj; ***)
der-e, der-e-i, der-ej, der-i;
melj-e, melj-e-i, melj-ej, melj-i;
smje-d-e, smje-de-i, smje-d-ej, smje-di;

II. R. svan-e, svan-e-i, svan-ej, svani;
III. R. umrie, umrie-i, umri-ej, umrij;
bdi-j-e, bdi-j-e-e-i, bdi-jej, bdi-ji=bdijj=bdij; ***)
IV. R. kaž-e, kaže-i, kaž-ej, kaži;
kolj-e, kolj-e-i, kolj-ej, kolji;
VI. R. boju-j-e, boju-j-e-i, boju-jej, boju-ji, boju-jj=boju-j ***);
gladu-j-e, gladu-j-e-i, gladu-j-ej, gladu-ji, gladu-jj ***) =gladuj; klju-j-e, klju-j-e-i, kluj-jej, klù-ji, klu-jj ***) =kljûj.

c) Ako li je osnovu na kraju *i*, to mu ili ne treba znaka zap. nač. *i* ili mu se doda, pa onda po istih pravilih *i* oslabi i postane *j*, pa se na kraju slovke odbaci, n. p.

III. R. sied-i,-ili sied-i-i, sied-i-j, sied-i;
IV. R. gon-i, ili gon-i-i, gon-i-j, goni;
V. kleč-i, ili kleč-i-i, kleč-i-j, kleči;

---

*) I. os. jedn. III. os. mn. ne ima zap. nač. u Hrvaštini, nego ako treba, uzme se dopustni način sadanjega vremena sa česticom *neka*: Neka oni uzmu ili neka uzmu oni, od: neka ja uzmem, neka ti uzmeš itd.

**) U sklonu i sprègu presove se grleni k, g, h, pred *e*, u *č*, *ž*, *š*, a pred *i* u: *c*, *z*, *s*.

***) Dva *j* niti trpi, niti treba Hrvaština na kraju slovke, za to se jedan i to krajnji odbaci.

Pamti! Od *gledati* je osn. sad. vr. gleda ili gledje; odatlje zap. nač. *gledaj* ili *gledji*; od ovoga opet gledjj=gledj, a odavlje *glej* i *gle*! (po pravilu, gore spomenutom, da slovci ne može biti na kraju *ej*); ajdemo, ajdete, molemo, recete itd. kažu jošte stari znak; n*emoj* mj. ne *mozi* od *mogu*; (gledaj)de; deder, determo, dederte.

B. Od osnova neodrednoga načina dovodi se.

§. 149. I. *Neoredni način* znakom *ti*, ovako:

a) Ako je tomu osnovu na kraju samoglas ili dvoglas (a, e, i u, ie, je), to se dometne samo znak *ti*: (za)če-ti, li-ti, ču-ti, dignu-ti, mrieti, vidje-ti, bdje-ti, hvali-ti, bježa-ti, lama-ti, priča-ti, bra-ti, kaja-ti, obigravati, naslonjiva-ti, razumieva-ti, bojeva-ti, umova-ti, kljuva-ti.

b) Ako je tomu osnovu na kraju suglas, to se *zubni d, t* (pred zubnim-*ti*) preslovi u *s* kla*d*-ti=klasti, me*t*-ti=mesti;
ustmeni p, b, v ne mogu biti neposredno pred znakom *ti*, za to se umetne *s* radi blagoglasja t. j. radi lasnijega izgovora: tep-s-ti, greb-s-ti, pljev-s-ti mjesto: tepti, grebti, pljevti;
grleni k, g, h slije se sa samoglasom *t* od znaka *ti* u *ć*: reći, leći, vr(ie)ći mjesto: rekti, legti, vr(ie)hti.

Znatno je, što osim spomenutih suglasa neima osnovu na kraju niti jezičnih *l, r, n*, niti sičnoga *c*, niti ustnoga *č, ž, š, dj, ć, j* niti ustmenoga *m, f* u I. redu; znatnost ota kaže se za više redove, osobito počev od III.

Skraćeni neodredni način isti je oblik što i cieli, osim što je od znaka *ti* na kraju odpao *i*. Razlike im ne ima nego u porabi, i to radi blagoglasja, prem da se mjestimice govori samo jedan, mjestimice samo drugi, a mjestimice oba.

§. 150. II. *Kratki neodredni način*; znak mu je *t*, te se dovodi uz pravila predjašnjega, ili odbaciv od neodrednoga načina samoglas *i*, i *ako se ikako može*, promieniv náglas, čim se i onako. osobito jednoslovčani razlikuju od skraćenoga neodrednoga načina:

neodr. nač. cieli	skraćeni	kratki
jèsti	jȅst	jêst
bòsti	bȍst	bôst
trésti	trêst	trêst
zébsti	zêbst	zêbst
pèći	pèć	pèć
brìnuti	brìnut	brìnut
bdjèti	bdjèt	bdjèt
mrièti	mrȉet	mrȉet
vìdjeti	vìdjet	vìdjet
spàti	spàt	spát

§. 151. III. *Minulo vrieme*; znak mu je *h*; znak osobe sačuvao se je samo u I. i II. osobe množine, a u III. je iza odpaloga *t* od staroga nosnoga *e* postalo *e*. Znak *h* dodaje se ovako:

a) ako je osnovu na kraju samoglas ili dvoglas to se doda *h*, naglasa na zadnjoj slovci ne ima:

dáva-h	ùze-h	hìti-h	ùmr-h	ùmrie-h	bdje-h
dáva	ùze	hìti	ùmr	ùmrie	bdje
dáva	ùze	hìti	ùmr	ùmrie	bdje
dáva-s-mo*)	ùze-s-mo	hiti-s-mo	ùmr-s-mo	ùmrie-s-mo	bdje-s-mo
dáva-s-te	ùze-s-te	hìti-s-te	ùmr-s-te	ùmrie-s-te	bdje-s-te
dáva-š***)-e	ùze-š-e	hìti-š-e	ùmr-š-e	ùmrie-š-e	bdje-š-e

b) ako je osnovu na kraju suglas, to ga umetak *o* (u I. os. jed. i u sve tri osobe množine, a u II. i III. jedn. je taj umetak *e*) spoji sa znakom.

klàd-o-h	nes-o-h	sop-o-h	tek-o-h
klàd-e	nes-e	sop-e	teč**) -e
klàd-e	nes-e	sop-e	teč-e
klàd-o-s-mo	nes-o-s-mo	sop-o-s-mo	tek-o-s-mo
klàd-o-s-te	nes-o-s-te	sop-o-s-te	tek-o-s-te
klàd-o-š-e	nes-o-š-e.	sop-o-š-e.	tek-o-š-e

Pamti: 1. Glagoli I. R. 5. r. na samoglas *r* sprežu se mjestimice s umetkom kano da je naspor, tè tim *r* suglas, ne valja daklje *umr-o-h*, umr-e itd.; jer naspora tu ne smije biti.

2. Naglas preskoči u glagola sastavljena s priedlogom, te ga ako je oštri ili kratki sasma nestane: dòvedoh dòvede (a ne dovedè); naglasa dugoga na osnovu ne može nestati nego još i naspori radi naglašenoga priedloga: dovádjah dovádja itd, ili dòvâdjah, dòvâdja itd. a u sad. vr. dovâdjâm dovâdjâš itd.

§. 152. *IV. Poluminulo vrieme*, znak mu je *h* što ga umetak *a* veže s osnovom i to u I. V. i VI. redu, u III. dvoglas oslabi i postane *i*, tè tu kano i u IV. R. radi zieva metne se *j*: ali glagoli I. R. takodjer se govore s ovim *j*, štono se može i sliti sa suglasom na kraju osnove:

pred(j)-â-h ***)	griz-j-â-h	grìz-â-h
pred(j)-â-š-e	griz-j-a-še	griž-a-še
pred(j)-a-š-e	griz-j-a-še	griž-a-š-e
pred(j)-a-s-mo	griz-j-a-s-mo	griž-a-s-mo
pred(j)-a-s-te	griz-j-a-s-te	griža-s-te
pred(j)-a-h-u	griz-j-a-h-u	griž-a-h-u; po tom ima

od ovih glagola po četir oblika:
tèk-â-h, tecij-a-h, tec-j-a-h, teč-a-h itd; ali je prvi najboljii;
ču-j-a-h, li-j-a-h, ali samo mr'*âh*;

*) *h* pred suglasom preslovi se u *s*, pred *e* u *š*.

**) *k, g, h*, pred *e* u *č, ž, š*. — Oblici: dodjomo, kupljamo itd. jesu mjesto: dodjo(h)mo itd; u mnijahote *h* osta radi jakoga samoglasa o.

***) Znak osobe òdpade; znak vremena *h* preslovi se pred slabim samoglasom *e* u *s*, pred suglasom u *s*, pred jakim samoglasom *u* =on(t) opet se povrati i bude *h*.

máhati, mâhâh (min. vr. máhah)
dávati, dâvâh („ „ dávah);
bdjeti bdje-j-a-h, bdijah
mrieti mriejah, mrijah
bòljeti boljejah boli-jah bòljâh *)
hvaliti hvalij-ah hvaljah *). — Ovaj se *j* slije sa svakim suglasom zadnjim u osnovi, osim s *r*-om, kojno ne trpi jotacije, za to *govorah* postane od govori-j-ah, govorjj-ah, govorj(j)-ah, govor(j)ah. govorah. Pamti: žnjâh, kûnjah od žeti, kleti; zovijah itd. protivi se pravilu.

§. 153. *V. Prilog I. minuloga vremena* znak mu je sada samo *v* (prije *vsj*; u st. Slovjenštini въсь); taj se znak

a) ako je osnovu na kraju samoglas ili dvoglas, dometne (bez umetka): zače-v, prokle-v **), usu-v, proli-v, doču-v, umr-v, samlje-v; dignu-v; dozrie-v, umje-v, vidje-v; kupi-v; čeka-v, kaza-v, dozva-v, bježa-v, zalaja-v; dava-v, dariva-v, zahtieva-v, bojeva-v, bolova-v, prokljuva-v.

b) ako je osnovu na kraju suglas, to ga umetak, pomični *a*, spoji sa znakom *v*: oplet-a-v, progriz-a-v, protep-a-v, posjek-a-v.

Nu, jer prilog ovaj rabi dvojako (ili kano pravi prislov ili kano kratki pridjev) i jer mu je od znaka davnoga *vs odpao s* radi toga što odpade i znak mužkoga spola (ъ, jor): to se za ženski spol doda cielomu davnomu znaku (въсь=vsj) znak ženskoga spola *a* bez naglasa, a za srednji *e* bez naglasa (ne *o*, radi umehčanoga *sj*=š): čuvša, čuvše; te se sada može i sklanjati kano pridjev kratki, a i rabi upravo tako.

Mnogi govore i pišu ovaj prislov sa znakom *vši* za sva tri spola i za sva tri broja, što ipak ne valja u Hrvaštini nikako.

§. 154. *Pričešće I. minuloga vremena*; znak mu je isti što i prislovu, ali se luči od njega tim, što ima znak i to naglašen za mužki spol *î*, za ženski *â*, za srednji *ê*, tè se radi toga rabi i sklanja kano cieli pridjev u svih brojih, spolih i padežih: dòčuvšî, dòčuvšâ, dòčuvše.

§. 155. *VII. Prilog II. minuloga vremena*; znak mu je suglas *l*, štono se u štokavštini na kraju rieči ili slovke preslovi u *o*, ali se u ženskom i srednjem spolu opet povrati u *l*; za mužki spol ne ima znaka (jer je ъ=jor odpao u Hrvaštini), za ženski je *a*, za srednji *o*; jere pako rabi kano pridjev kratki i cieli, to ima kano pričešće ili cieli pridjev znake naglašene za mužki spol *î*, za ženski *â*, za srednji *ê*, te se tako i sklanja u sva tri spola, broja i u svih padežih.

Znak *l* dodaje se

*) Oslabiv *i* u *j*, i izbaciv jedan *j*.

**) *Kunuvši*, je radi *n* pravilno, ali *usipši* ne valja; *uzamši* je prema staromu jeziku.

a) ako je osnovu na kraju samoglas ili dvoglas: zàč-e-o, začé-l-a, začé-l-o, kle-o, kle-l-a, kle-l-o, usu-o, usu-l-a, usu-l-o. proli-o itd. ču-o umr'-o, umr-l-a, umr-l-o *) dignu-o, dignu-l-a; umje-o umje-l-a; dozrie-o, dozrie-l-a, vidje-o, vidje-l-a **); kupio, kupi-l-a; čeka-o, čeka-l-a; kaza-o, kaza-l-a; dozva-o, dozva-l-a; bježa-o, bježa-l-a; laja-o, laja-l-a; dava-o, dava-la; dariva-o, dariva-l-a; zahtieva-o, zahtieva-l-a; bojeva-o, bojeva-l-a; bolova-o, bolova-l-a; kljuva-o, kljuva-l-a.

b) ako je osnovu na kraju suglas, to ga umetak, pomični *a*, spoji sa znakom *l*, preslovljenim u *o*; a taj se *a* često prilagodi sliedećemu *o*, te tako postanu dva *oo*, od kojih naglasom oblim samo jedan *ô*; ali u ženskom i srednjem spolu pomični se *a* opet izbaci; osim toga izpadne zubni (d, t) pred jezičnim *l*, ma i preslovljenim u *o*, niti mu treba umetka:
griz-a-l, griz-a-o, grizoo, grizô, griz-l-a, griz-l-o;
tep-a-l, tep-a-o, tepoo=tepô, tep-l-a, tep-l-o;
sjek-a-l, sjek-a-o, sjekoo=sjekô, sjek-l-a, sjek-l-o;
krad-l, kra-l, kra-o, kra-l-a, kra-l-o;
met-l, me-l, me-o me-l-a, me-l-o.

Pričešća od glagola smjeti i ostati postadoše pravi pridjevi, promieniv naglas i znamen:
smjè-o, smje-l-a, smje-l-o, a: smi-e-l, smiè-l-a, smielo; òsta-o, òsta-l-a, òstalo, a: ostâ-l-î, ostâ-l-â, ostâ-l-ô.

§. 156. *VIII. Prilog minuloga vremena trpne slike.* Znak mu je *n*, *t*, a za njeke glagole ili *n* ili t. Ovaj se prilog rabi i sklanja takodjer kano pridjev kratki i cieli, daklje kano pričešće; znaci su mu u spolu, u broju i u padežu oni isti što i inim pričešćem.

1) Samo znak *t* primaju glagoli, što je osnovu na kraju slabi samoglas *e* ili jaki nasporjeli *nu*, i to oba s umetkom *e*, radi kojega prvi t. j. *e* naspori i postane *ê*, a umetak *e* iza *nu* naspori u *u*, za to *nu* postane obloga naglasa; ovamo se broje glagoli I R. 5. razr. i. II. R; n. p.
poče-ti, poče-e-t, pôčêt;
pože-ti, pože-e-t, pòžêt; ***)
usu-ti, usu-e-t, usu-u-t, ùsût;
ćaknu-ti, ćaknu-e-t, ćaknu-u-t, ćàknût

2) Samo znak *n* primaju: a) glagoli što je osnovu na kraju suglas, štono ga spoji nepromienjen umetak *e* sa znakom; prilog od ovih glagola, kano kratki pridjev, prebaci naglas u ženskom i srednjem spolu itd. na ovaj umetak; ovamo se broje glagoli I. R. 1. 2, 3, i 4. razreda:

*) Mnogi izgovaruju posve krivo: umro, kano da su u toj rieči dvie slovke, a pravo su tri samoglasa, daklje i tri slovke; dokaz je tomu: *umrla*, *umrlo* itd; o nasporu *ro* od samoglasa *r* ovdje ne može biti ni govora.

**) Ili: oslabiv dvoglas u *i* pred samoglasom, da ne bude troglas (triphtong) jer toga netrpi Hrvaština (voli bo reći diel, biel mj. dieo, bieo), ali se u ž. i sr. spolu dvoglas opet povrati: umi-o, umje-la, dozri-o dozrie-la, vidio vidjela.

***) Po*žnjeveno* od pòžeti ne valja, nego pravilno pòžêto, niti valja *požnjeti*.

oplèt-e-n, opletèna, opletèno, opletènoj itd.
ukrad-e-n (ne ukradjen, jer je ovo prema ukraditi);
dones-e-n (ne donešen, „ „ „ „ donesiti);
ugriz-e-n (ne ugrižen, „ „ „ „ ugrizti);
ogreb-e-n (ne ogrebljen „ „ „ „ ogrebiti));

usječ-e-n
zapre-ž-e-n } jer se *k g* i *h* pred *e* preslove u *č*, *ž* i *š*
ovrie-š-en

b) glagoli, što im je osnovu na kraju dvoglas kratkoga ili bez naglasa; prem da od njih ne rabi nikada ovo pričešće jer su srednji, ali rabi kada se izvodi samostav glagola, daklje opet čin srednji i to:

ako je dvoglas kratkoga naglasa, to ga spoji umetak *e* sa znakom, oslabiv prije *je* u i, tè odatlje onda postade *ie*, đakako obloga naglasa:

mnje-ti,	mnje-e-n,	mnie-e-n,	mnienje (ne valja mnjénje)
smje-ti,	smje-e-n,	smi-e-n,	smienje;
htje-ti,	htje-e-n,	hti-e-n,	htienje itd.

ako je dvoglas bez naglasa, to ga spoji umetak *e* sa znakom, ali ne oslabiv *je*, te odatlje *ê* obloga naglasa u samostava glagola:

sjedje-ti,	(sjedje-e-n,)	sjèdjênje;
letje-ti,	(letje-e-n,)	lètjênje ili prȁvije lèćê-nje;
hotje-ti,	(hotje-e-n,)	hoćê-nje (ali i: hòtênje.)

§. 157. Znak ili *n* ili *t* primaju svi ostali glagoli, i to vazda s umetkom *e*. Glede toga umetka i radi naglasa, radi prilagode i radi zieva valja trojako razlučiti glagol.; jer:

I.) ili je taj umetak *e* očit uz slabi samoglas, tè ga oslabi jošte većma, i sliv se njim znak *n* umetak ne mienja naglas, znak *t* mienja ga nasporom; ovamo se broje svi glagoli IV. Reda. Ovdje pamti pravilo, kako se glasi mienjaju:
hráni-ti, hrani-e-n; *ie* je dvoglas tu mu nije mjesta, jer pravilo ne veli, da se izvodi ovaj prilog dvoglasom; da mu se ugneš oslabi ga: hran*je*, tè je *je* jošte dvoglas; sada ga razstavi i slij *j* sa zadnjim suglasom u osnovu, tako je gotov prilog: hranj-e-n. Tako to biva sa svakim glagolom ovoga reda; samo se sjeti:
1) da iza *r*, j, č. ž š, d, ć, Hrvaština ne trpi *j*, daklje
umoren od umoriti, a ne umorjen; jer je *r* na početku slovke;
tajen od tajiti, a ne tajjen jer *j* je iza *j* samo u sastavljenoj rieči n. p. najjači;

mučen	od mučiti	a ne mučjen,	jer je *j* jur u č
množen	od množiti,	a ne množjen;	„ „ „ „ „ „ „ ž
lišen	od lišiti,	a ne lišjen;	„ „ „ „ „ „ „ š
droždjen	od droždjiti,	a ne droždjjen	„ „ „ „ „ „ „ dj
broćen	od broćiti,	a ne broćjen;	„ „ „ „ „ „ „ ć

2) jezični (l, n, osim *r*) slije se s *j* u lj, nj;
zubni (d, t) slije se s *j* u dj, tj=ć;
sični (c, z, s) slije se s *j* u č. ž š; n. p.

moli-ti,	moli-e-n,	molj-e-n;	moli-e-t,	moli-i-t,	mòlît;
rani-ti,	rani-e-n,	ranj-e-n;	rani-e-t,	rani-i-t,	rànît;
nudi-ti,	nudi-e-n,	nudj-e-n;	nudi-e-t,	nudi-i-t,	nùdît;
kiti-ti,	kiti-e-n,	kitj-e-n=kić-e-n;	kiti-e-t,	kiti-i-t,	kìtît,
baci-ti,	baci-e-n,	bacj-e-n=bač-e-n;	baci-e-t,	baci-i-t,	bâcît;
mazi-ti,	maz-i-e-n,	mazj-e-n=maž-e-n;	mazi-e-t,	mazi-i-t,	mâzît;
kosi-ti,	kosi-e-n,	kosj-e-n=koš-e-n;	kosi-e-t,	kosi-i-t,	kòsît.

3) da, jer se uz znak *n* ustneni (p. b, v, m, f) ne može sliti s *j*, to se mora umetnuti radi lasnijega izgovora (t. j. radi blagoglasja) *l*, ali samo uz znak *n*; n. p.

tupi-ti,	tupi-e-n,	tupj-e-n,	tuplj-e-n;	tupi-e-t,	tupi-i-t,	tûpît;
vabi-ti,	vabi-e-n,	vabj-e-n,	vablj-e-n;	vabi-e-t,	vabi-i-t,	vâbît;
krivi-ti,	krivi-e-n,	krivj-e-n,	krivlj-e-n;	krivi-e-t,	krivi-i-t,	krîvît;
lomi-ti,	lomi-e-n,	lomj-e-n,	lomlj-e-n;	lomi-e-t,	lomi-i-t,	lòmît;
ćefi-ti,	ćefi-e-n,	ćefj-e-n,	ćeflj-e-n;	ćefi-e-t,	ćefi-i-t,	ćèfît.

II) ili taj umetak *e* nije očit, nego se prilagodio nasporom iza jakoga samoglasa, tè za to promieni se naglas i pred znakom *n* i pred *t*; ovamo se broje svi glagoli V. i VI. Reda:

vláda-ti,	vlada-e-n,	vlada-a-n,	vlâdân;
	vlada-e-t,	vlada-a-t	vlâdât;
kìda-ti,	kida-e-n,	kida-a-n,	kìdân;
	kida-e-t,	kida-a-t,	kìdât;
zvà-ti,	zva-e-n,	zva-a-n,	zvân;
	zva-e-t,	zva-a-t,	zvât;
dȑža-ti,	drža-e-n,	drža-a-n,	dȑžân;
	drža-e-t,	drža-a-t	dȑzât;
brìja-ti,	brija-e-n,	brija-a-n,	brìjân;
	brija-e-t,	brija-a-t,	brìjât;
dáva-ti,	dava-e-n,	dava-a-n,	dâvân;
	dava-e-t,	dava-a-t,	dâvât;
daȓiva-ti,	dariva-e-n,	darίva-an,	dàrîvân;
	dariva-e-t,	dariva-a-t,	dàrîvât;
zahtieva-ti,	zahtieva-e-n,	zahtieva-a-n,	zahtièvân;
	zahtieva-e-t,	zahtieva-a-t,	zahtièvât;
vojeva-ti,	vojeva-e-n,	vojeva-a-n,	vojèvân;
	vojeva-e-t,	vojeva-a-t,	vojèvât;
poštova-ti,	poštova-e-n,	poštova-a-n,	poštòvân;
	poštova-e-t,	poštova-a-t,	poštòvât;
kljùva-ti,	kljuva-e-n,	kljuva-a-n,	kljùvân,
	kjuva-e-t,	kljuva-a-t,	kljùvât.

III) ili táj umetak *e* (sa znakom *n*) spoji se s osnovom radi zieva jošte umetnutim *j* ili *v*, te tada ne mienja naglasa, ili sa znakom *t* prilagode se samoglasu tè ovomu s njega naspori naglas; ovamo se broje glagoli I. Reda, 6 r. što im je osnovu na kraju sa-

moglas, i oni III. R. 1. r. što im je osnov osim onih na *a*, što su inako takodjer V. Reda. naglasa obloga; n. p.

li-ti,	li-e-n, li-j-e-n,	li-v-e-n;	li-e-t, li-i-t, lît;,
ču-ti,	ču-e-n, ču-j-e-n,	ču-v-e-n;	ču-e-t, ču-u-t, čût;
tr-ti,	tr-e-n=tren,	tr-v-e-n; *)	tr-e-t, tr-r-t, tȓt;
mlje-ti,	mlje-e-n, mlje-v-e-n, **)		mlje-e-t, mljêt;
odrie-ti,	odrie-e-n, odrie-v-e-n;		odrie-e-t, òdriet.

§. 158. IV. *Samostav glagola*; znak mu je, ako se dovodi neposredno od osnova neodrednoga načina, *n-je*, (i samo za njekolicinu *tje*); i slovka pred ovim *nje* mora biti obloga naglasa; ali je lasnije dovesti ga od pričešća min. vr. trpne slike, i to od 1. pad. mužkoga spola u jednini, i to od kratkoga oblika. Ne dovodi se pako nikada sa znakom *t*.

Ovaj samostav valja samo tada, ako je od glagola po trajanju nesvršena čina (jer on znači upravo njekakvo trajanje čina, ne valja daklje od svršena glagola): gnjètê-n-je, krad-ê-n-je, vèz-ê-n-je, skûb-ê-nje, strìž-ê-n-je, kle-n-je, (ili kunjenje) kri-j-e-n-je ili kriv-ê-n-je (nikada kri-t-je; ali pî-t-je ili pîće u prenesenom smislu), čù-j-ê-n-je ili čùv-ê-n-je; tȑ-v-ê-n-je (ne tȓtje; ali umrtje ili umrće, i to je vrlo riedko, niti može valjati jer je *umrti* glagol svršena čina po trajanju.); sjèdjê-nje, mniè-n-je, driè-n-je; ròblj-ê-n-je; lîz-â-n-je, vlâdâ-n-je, dȑž-â-n-je, zvâ-n-je, smìjâ-n-je. dâvâ-n-je, po-skakîvâ-n-je, zahtièvâ-n-je, noćèvâ-n-je, tu-góvâ-n-je. kljùvâ-n-je.

Druga hrpa: Glagoli bez umetka.

§. 159. Glagol *biti* (esse, sein), štono se zove, kada rabi sám sobom, *samostavni glagol* (verbum substantivum), a kada rabi s inim glagolom, *pomoćni glagol* (v. auxiliare) ima pet osnova: *jes bud, bu, bi, bje,* od kojih je treći isto što i drugi samo oslabljen, a peti je nasporjeo od četvrtoga; pomoćju ovih pet osnova dovode sva vremèna svi načini prilozi pričešća, isto kano i u osta lih glagola.

Za *sadanje vrieme* ima oba potrebna oblika:

a) za nesvršen čin: i skraćeno: *sam*

jès-a-m	si	Ovaj oblik, buduć enklitika, ne ima naglasa; od ovih može samo *je* biti na početku izreke, i to samo kada se pita, a i tada s česticom li: je li? (ne *jeli*?)
jè-si	*je*	
jȅst	s-mo	
jès-mo	s-te	
jès-te	s-u	
jès-u		

*) Jer *r* ne trpi *j* iza sebe.

**) Ne: mljejen, jer bi se našle dvie pred'jotane slovke uza se.

U *jesam a* nije umetak; u *jesi* (mjesto jes-si) sačuvao se najstariji oblik, tako i u *jest* ovaj *t*; u *jesu*, ono je *u* kano i u inih glagola (mj. ont) postalo od umetka, kano i u svih ove hrpe. U skraćenom *sam* itd. odpade u svih, osim III. jed. *je*, a u ovom odpade *st*.

b) za svršen čin: bùd-ê-m i skraćeno bû-m
bùd-ê-š bû-š
bù-d-ê bû
bùd-ê-mo bû-mo
bùd-ê-te bû-te
bùd-û bù-d-û (ili bù-j-û)

U *bud-e-m* itd. *e* je očito umetak; skraćeni oblik *bûm* rabi u kajkavštini upravo mjesto *budem*; pamti u *budu* (ili buju) onaj *d* i *j* jesu radi zieva.

§. 160. *Prilog sadanjega vremena* *) Od *jesam* ga ne ima, ali ima u staroj knjizi od *sam sûć*, súća. súće; a od *budem* (kano svršenoga) ima *bùdûć*, *budúća*, *budúće* (mjesto čega njeki govore *búduči* za sva tri spola i broja, što ipak ne valja), prema talijanskomu *essendo* rabi upravo kano pravi prislov i kano prilog sadanjega vremena. kano i u inih glagola.

Pričešće sadanjega vremena. Od *jesam* ga nejma, ali ima u staroj knjizi od *sam*: sûćî, sûćâ, sûćê; a opet od *budem* (kano svršenoga) ima *bùdûćî*, *bùdûćâ*, *bùdûćê*; ovo znači Latinsko *futurus*, *a*, *um* (ili venturus, a, um).

Zapovjedni način. Od *jesam* ga nejma, ali ima od *budem*: budi ti, budi on, budimo mi, budite vi. III. os. mn. izreče se dopustnim načinom sadanjega vremena: *neka budu* (*oni*).

§. 161. Od osnova neodrednoga načina *bi* (бъı) dovodi se kao u inih glagola:

Neodredni način: cieli *bìti*, skraćeni *bit*.

Kratki neodredni način: bìt.

Minulo vrieme: 1) bih, bi(s), *bi*, *bi-s-mo*, *bi-s-te*, *bi-še* ovaj se oblik zove *slabo minulo vr.* imamo pako u Hrvaštini jošte tri

2) oblika ovoga vremena *oslabljeno:* ja *bi*, ti *bi*, on *bi*, mi *bi*, vi *bi*, oni *bi*, jer nestade i znaka vremenu i osobi i ove, jer su enklitike, nejma im naglasa.

3) *jako minulo vr.*: bjèh, bjè, bjè, bje-s-mo bje-s-te, bje-š-e,

4) *primorski oblik*: *bi-m*, *bis*, *bi*, *bi-mo*, *bi-te*, *bi-d-u*, u ovih nestade znaka vremenu, a ostade znak osobi — — jedini to pojav, nalik Poljačkomu pravilnomu minulomu vremenu. **)

---

*) Sravni kako se pravilno od osnova sadanjega vr. dovodi isto, što i u inih glagola.

**) Oblik *bih* rabi za pomoćni način (potencial), prem da se govori i za uvjetni (condicional, ali u II. jed. običnije je *bi* mj. *bis*, a u III. *biše* mn. *bi* mj.) *bi* samo za pomoćni način, *bjeh* samo za minulo vrieme tvorne slike, i u trpnoj slici kano pomoćni glagol, *bim* po Primorju za oba načina.

Polu minulo vrieme dovodi se ili od osnova *bi* umetkom kano i u inih glagola: *bì-j-â-h*, *bi-j-â-š-e*, *bi-j-a-še*, *bì-j-â-s-mo*, *bì-j-â-s-te*, *bì-j-â-h-u*; *ili od* osnova *bje*, ali se radi toga, što bi se sastale dvie pred'jotane slovke jedanput oslabi druga, a drugi put prva te odatlje imamo za ovo vrieme dva oblika: *bjè-h*, *bje-še*, *bje-še*, *bjes-mo*, *bje-s-te*, *bjè-h-u*, mj. bje-(ja)-h, ili *bì-jâ-h*, *bì-jâ-še*, *bì-jâ-še*, *bi-jâ-s-mo*, *bi-jâ-s-te*, *bi-jâ-h-u*. Oblik *bjeh* zove se *slabi*, *bìjah jaki*.

Prilog minuloga vremena: bîv, bívša, bívše, mjesto čega se govori bívši pa sva tri spola i broja, sklanja se i rabi kano kratki pridjev.

Pričešće I. minuloga vremena: bîvši, bîvšâ, bîvšê; sklanja se i rabi kano cieli pridjev.

Prilog II. minuloga vremena: bío, bíla, bílo, ne sklanja se niti rabi kano od inih glagola; nego kano pomoćni glagol sklanja se samo po broju i spolu, a nikada po padežu. Pričešća neima.

Pričešće minuloga vr. trpne slike ne može biti od ovoga glagola jer mu čin ne prehodi na 4. padež, nego je više naravi iste, što su i srednji glagoli; nego kada bi se ovo pričešće izvelo, bilo bi: kao što to svjedoči:

Samostav glagola: *bit-je ili biće* i za čudo u staroj knjizi *sutje* ili *suće*.

§. 162. Osnov *vid*; neodr. način: *viesti* (znati). Sad. vr. prema jekavštini ekavštini i ikavštini;

viem	vêm	vîm	viemo	vêmo	vîmo
vieš	vêš	vîš	viete	vête	vîte
(vie)	(ve)	vî	viju	(vedu)	viju

Pričešće: *vio*, *vil*; ostalih oblika nejma. — Kano glagol sastavljen sad. vr: zapoviem (povjedim je od povjedjeti) ostálih oblika nejma.

§. 163. Osnov *jed*; neodrednoga načina nejma.
Sad. vr. prema jekavštini, ekavštini i ikavštini:

ìjêm	jêm	jîm	ìjêmo	jemo	jimo
ìješ	jêš	jîš	ìjête	jete	jite
ìjê	jê	jî.	ìjû.	(jeju)	jiju

Zap. način u ekavštini: *jedi*, *jedite*, u ikavštini *jij*, *jijte*

min. vr.	ijeh,	ije,	ijesmo,	ijeste,	iješe
	jèh	je	jesmo	jeste	ješe
	jih	ji	jismo	jiste	jiše

Prič. ijo, ijela, ijelo.
Ostalih oblika nejma.

§. 164. Osnov *gre*. Sad. vr. *grêm*, *greš*, *grê*, *grêmo*, *grête* (grêdû je od glagola *gredem*).
Ostalih oblika nejma

§. 165. Osnov *di*: dîm, dîš, dî, dîmo, dîte; znači *velim*; vèljâh, veljaše itd.; ostalih oblika nejma.

§. 166. Osnov *rie*. Neodr. način *rieti* (reći); min. vr. rieh, rieše; ostalih oblika nejma.

Izpravi!

Str. 4. §. 11. na kraju *prislov*, mjesto prilog.
„ 6. „ 16. uz: *obraz*, *ustav*, *oblak* — dodaj: ako i nije pomičan *a*.
„ 9. „ 27. dodaj: *m* se izbaci, ako se s astanu suglasi neizgovorni.
„ 11. „ 39. ako osnov svršuje na dva *su*glasa, mj. samoglasa.
„ 15. u 1. redku *šišče* mj. šišc.
„ 17. §. 63. dodaj: *nas*, *vas* u 4. p. mn. iza priedloga, bez priedloga *nàs*, *vàs*.
„ 18. „ 65. Iza Pamti dodaj na kraju: *mâ*, *tvâ*, *tvê* itd. moja itd.
„ 23. „ 78. u 5. p. jedn. sred. spola *smêdjê* mj. smêdjî.
„ 29. XI. Glagol — mj. XII.
Manje pogreške preporučam razboritosti čitatelja i pazljivosti učitelja.

U Varaždinu 1864.

V. P.

